

Beogradu), a pojedini poslovi, kao što su overe, u deset gradskih opština.

Uvođenje javnih beležnika svakako da će umnogome pomoći i podizanju nivoa pravne svesti i pravne kulture građana. Kao primer navešćemo najjednostavniju situaciju koja je gotovo svakodnevna. Ukoliko biste, na primer, nekome prijatelju posudili neki novac, to možete učiniti uz čvrsto uverenje da će vam on to vratiti, možete to učiniti uz prisustvo nekog svedoka koji će ovu činjenicu potvrditi, možete to potraživanje obezbediti postojanjem priznanice koju je dužnik sam potpisao a, naravno, možete i ovu priznaticu potvrditi pred javnim beležnikom, koji je može sačiniti u formi javnobeležničkog akta. Takav javnobeležnički akt, koji ima snagu izvršne isprave, može biti i podoban za izvršenje, te ćete se i te kako bolje osećati jer ćete se osloboditi mukotrpnog parničnog postupka, u kome treba da dokazujete postojanje tog duga, iznos duga, vreme dospeća obaveze i slično. U relativno kratkom, jednostavnom i jeftinom postupku pred javnim beležnikom možete potpuno zaštititi svoje pravo tako što ćete sačiniti potvrdu koju će javni beležnik overiti i tako sačinjena isprava može biti odmah podobna za sudsko izvršenje.

Dakle, osim opštih razloga koji govore u prilog rasterećenju sudova, uštede za budžet i globalne efikasnosti pravosudnog sistema, javni beležnici će pomoći građanima u brznoj i jednostavnijoj zaštiti prava i njihove imovine.

Prof. dr Nebojša ŠARKIĆ*
Mladen NIKOLIĆ**

ZAKON O IZVRŠENJU I OBEZBEĐENJU **(NOVINE, POSLOVI IZVRŠITELJA, KRITIČKI OSVRT)**

I Uvodne napomene

Zakon o izvršenju i obezbeđenju¹⁾ donet je kao jedan u nizu zakona koji je uredio oblast izvršenja u građanskim stvarima. Istorijski posmatrano, izvršenje sudskih odluka sve do početka 20. veka, u uporednom pravu, bilo je u nadležnosti parničnih postupaka. Tek u prvoj polovini 20. veka, zbog razvoja robnonovčanih odnosa i komplikovanja međusobnih odnosa između poverilaca i dužnika počinju da se donose posebni zakoni koji regulišu pitanje izvršenja sudskih odluka u građanskim stvarima. Tako je u tadašnjoj Kraljevini Jugoslaviji donet prvi Zakon o izvršenju i obezbeđenju kao poseban propis koji reguliše ovu materiju. Zakon je po svojoj os-

* Prof. dr Nebojša Šarkić, Pravni fakultet Univerziteta Union u Beogradu.

** Mladen Nikolić, sudija Privrednog apelacionog suda.

1) "Službeni glasnik RS" br. 31/11, stupio na snagu 17. 5. 2011. godine, primenjuje se od 17. 9. 2011. godine, a odredbe o izvršiteljima od 17. 5. 2012. godine.

novnoj strukturi bio veoma razgranat, a prema rešenjima izuzetno moderan i sveobuhvatan. Karakteristično je što i kasniji zakoni koji su donošeni u Srbiji ali i u drugim državama koje su nastale iz sastava SFRJ prate osnovnu strukturu ovog zakona.

Nakon Drugog svetskog rata došlo je do pravnog diskontinuiteta sa propisima bivše Kraljevine Jugoslavije, te su tako stavljeni van snage svi propisi iz tog perioda, a i Zakon o izvršenju i obezbeđenju. U periodu do 1978. godine primenjivana su takozvana "pravna pravila" koja su zapravo bila modifikovane odredbe Zakona o izvršenju i obezbeđenju. Godine 1978. donet je prvi Zakon o izvršnom postupku.²⁾ Ovaj zakon bio je izuzetno dobro postavljen u pogledu sredstava izvršenja, te metodologije sprovođenja izvršenja. Ono što je bila osnovna karakteristika, ali i slabost ovog zakona bila je činjenica da je on preterano štitio dužnika kao i da je posebnu zaštitu pružao društvenoj svojini. Obe ove odrednice bile su rezultat ideološkog koncepta tadašnjeg socijalističkog samoupravnog društva. Iako je od samog početka zakon bio izložen kritici stručne javnosti na njegove ozbiljnije promene čekali smo sve do 2000. godine. Zakon iz 2000. godine³⁾ umnogome je razočarao očekivanja stručne javnosti jer je uveo pojedine radikalne odredbe koje su bile izuzetno kritikovane. Kao samostalan zakon, Republika Srbija je 2004. godine donela novi Zakon o izvršnom postupku⁴⁾ koji je do dana stupanja na snagu Zakona o izvršenju i obezbeđenju važio u Republici Srbiji. Zakon iz 2004. godine, po našem uverenju, imao je solidno uravnotežen odnos između izvršnog poverioca i izvršnog dužnika. On je u svojoj osnovnoj strukturi bio samo nešto popravljen i u pojedinim segmentima modifikovan zakon iz 1978. i 2000. godine.

Novi Zakon o izvršenju i obezbeđenju ima jednu revolucionarnu novinu koja je svakako obeležila donošenje ovog zakona. To je uvođenje "privatnih" ili vansudskih izvršitelja koje zakon označava samo kao IZVRŠITELJ. Zakon, ostavlja sudske izvršenje kao alternativnu varijantu tzv. privatnom izvršenju. Zakon ostavlja im-

2) Zakon o izvršnom postupku (objavljen u "Službenom listu SFRJ: br. 20/78)

3) Zakon o izvršnom postupku (objavljen u "Službenom listu SRJ" br. 28/00)

4) Zakon o izvršnom postupku (objavljen u "Službenom glasniku R. Srbije" br. 125/04)

periju državne vlasti izvršavanjem sudskih odluka u isključivoj nadležnosti kada se radi o porodičnim stvarima, vraćanju zaposlenog na rad dok je ostavio konkurentnu nadležnost između privatnih izvršitelja i sudske izvršenja.

Privatni izvršitelj označen je kao pravosudna profesija koja obavlja poslove samostalno i nezavisno. Izvršitelj koji obavlja posao kao preduzetnik ili član ortačkog društva, po naobrazbi je diplomirani pravnik sa za to posebno položenim ispitom za izvršitelja. On mora ispunjavati i brojne druge uslove u pogledu ličnog statusa, opreme za obavljanje poslova, dodatnih uslova osiguranja svoje delatnosti i slično.

Uvođenje izvršitelja je svakako najznačajnija karakteristika novog Zakona o izvršenju i obezbeđenju. Analizom rada izvršitelja u uporednom pravu možemo izraziti svoju načelnu saglasnost sa ovakvim rešenjem. Vansudski izvršitelji u uporednom pravu pokazali su se kao moderno, efikasno i bolje rešenje u odnosu na isključivo izvršenje putem sudskih izvršitelja (službenih lica suda). Razlozi su pre svega u rasterećenju sudova od značajnog broja predmeta, rasterećenju budžeta od finansiranja dela sudske delatnosti, većoj motivisanosti privatnih izvršitelja jer je njihova zarada uslovljena procentom realizacije, a ne mesečnom zaradom - platom, manjom potencijalnom koruptivnošću izvršitelja jer su motivisani za sprovođenje izvršenja, a teško je poverovati da će svoj status izgubiti zbog jednog ili nekoliko predmeta i drugo. S druge strane oprez mora postojati kod uvođenja izvršitelja iz razloga jer se oni ne smeju pretvoriti u "uterivače dugova", ne smeju imati neravno pravan odnos prema strankama (tako što biraju predmete sa većom zaradom za sebe), moraju poštovati zakonom utvrđena prava dužnika i slično.

Naše je mišljenje da je uvođenje izvršitelja bilo potrebno i sa tog aspekta pozitivno ocenjujemo novi Zakon o izvršenju i obezbeđenju, jer je uvođenje "privatnog" izvršitelja zapravo najznačajnija karakteristika ovog Zakona.

Ovaj rad smo podelili u tri celine, koje se odnose: na novine koje su prisutne u osnovnim i zajedničkim odredbama, kao delu Zakona koji daje obeležje i dalje usmerava ceo postupak, poslove koji su dati u nadležnost izvršitelju kao najznačajnijoj novini, te kritički osvrt na neka od zakonskih rešenja.

II Osnovne odredbe

1. Nadležnost, sastav suda, odlaganje izvršenja, troškovi postupka

Osnovni i privredni sudovi u skladu sa Zakonom o uređenju sudova,⁵⁾ donose odluke u postupku izvršenja i obezbeđenja i u prvom i u drugom stepenu. Osnovni sudovi će sprovoditi izvršenje odluka u vezi sa porodičnim odnosima, kao i odlukama o vraćanju zaposlenog na rad i to će biti isključiva nadležnost suda i kada izvršitelji budu preuzeli svoj deo nadležnosti za sprovođenje izvršenja.

Opšte mesno nadležan sud za određivanje izvršenja je onaj na čijem području izvršni dužnik ima prebivalište ili boravište, odnosno sedište, ukoliko zakon drugačije ne određuje. Zakon u kasnijim odredbama, kada se govori o različitim sredstvima izvršenja propisuje i mesnu nadležnost koja se ne mora podudarati sa opštom mesnom nadležnošću iz člana 3. Zakona. Zapravo, već u stavu 4. pomenutog člana u pogledu izvršenja ili obezbeđenja na nepokretnostima, kao i u pogledu takozvanog iseljenja iz nepokretnosti, određena je mesna nadležnost suda, na čijem se području nalazi nepokretnost.

U prvom stepenu odluke donosi i postupak vodi sudija pojedinačno, a u drugom stepenu, veće sastavljeno od troje sudija istog suda. Mogući su problemi pri formiranju veća u manjim sudovima (sudovi i sudske jedinice sa petoro sudija), posebno u slučajevima, kada iz različitih razloga, u sudu bude nedostajao jedan ili dvoje sudija. Problem uzrokuje činjenica da u veću od troje sudija koje odlučuju o pravnom leku, ne treba da bude sudija koji je doneo odluku u prvom stepenu.

Sudijski pomoćnik može da preduzima sve radnje u postupku osim donošenja odluka. S obzirom da je članom 36. stav 1. Zakona, propisano da se odluke donose u formi rešenja, ali i zaključka, mišljenja smo da sudijski pomoćnik može ipak donositi sve zaključke kojima se upravlja postupkom. Zaključak kojim se upravlja postupkom, ne predstavlja odlučivanje u postupku.

⁵⁾ "Službeni glasnik R. Srbije", br. 116/08, 104/09 i 101/10, vidi čl. 22. i 25.

Sudija će moći nalogom ovlastiti sudijskog pomoćnika da obavlja i poslove sudskog izvršitelja. Čini nam se da je za ovakvu odredbu zakonodavca rukovodila činjenica da će izvršitelj (mislimo na vansudskog izvršitelja) biti diplomirani pravnik sa položenim ispitom za izvršitelja.

Odlaganje u postupku izvršenja i obezbeđenja nije dozvoljeno ni po predlogu izvršnog dužnika ali ni izvršnog poverioca. Kada neki drugi zakon, kao na primer Zakon o privatizaciji⁶⁾ nalaže prekid, odredbe tog posebnog zakona, neće se primenjivati u izvršnom postupku koji se sprovodi po predlogu za izvršenje radi naplate novčanog potraživanja iz radnog odnosa. U ovom slučaju, sud će odrediti zastoj postupka u skladu sa odredbama Zakona o parničnom postupku. U konkretnom slučaju, to bi značilo da bi zastoj trajao do okončanja postupka restrukturiranja subjekta privatizacije, ili bi sud u zavisnosti od svakog konkretnog slučaja ocenio i vremenski potpuno određeno zastao sa postupkom (na primer tri meseca). Čini nam se da nema suštinske razlike između prekida odnosno odlaganja izvršenja. Evropski sud za ljudska prava po zahtevima za isplatu potraživanja iz radnog odnosa zauzeo je stav o pravima ovih lica te je donet i stav Vrhovnog kasacionog suda o izuzimanju odredbi koje zabranjuju izvršenje ili nalažu prekid postupka u sporovima o restrukturiranju preduzeća.

Odredba člana 34. stav 2. Zakona, sadrži jednu pravnu nelogičnost. Naime, ta odredba propisuje da je izvršni poverilac dužan da predujmi troškove postupka, u skladu sa zakonom i propisom koji uređuje troškove postupka. Dokaz o uplaćenom predujmu izvršni poverilac je dužan da dostavi uz predlog za izvršenje. Sud, odnosno izvršitelj će obustaviti izvršenje ako izvršni poverilac ne dostavi dokaz o uplaćenom predujmu, osim ako je po zakonu oslobođen ili ga je sud oslobodio plaćanja postupka. Naše je mišljenje da navedenu odredbu ne treba primenjivati na način koji bi izvršnog poverioca u startu onemogućio da efikasno ostvari svoje pravo u postupku izvršenja. Izvršenje koje nije započeto, ne može se ni obustaviti, te navedenu odredbu treba primeniti kao celinu sa podzakonskim aktom - propisom koji uređuje troškove postupka, a koji donosi ministar pravde. Mišljenja smo da tek po određivanju

⁶⁾ "Službeni glasnik R. Srbije", br. 38/01, 18/03....; 123/07, 30/10, vidi član 20ž.

izvršenja, izvršni poverilac treba da predujmi troškove, jer najranije tada može imati saznanje koji su troškovi neophodni.

III Zajedničke odredbe o izvršenju

1. Izvršne isprave

Prvi put se pravnosnažnoj odluci suda, za razliku od svih prethodnih zakona o izvršnom postupku, koji su predviđali izvršnost, daje svojstvo izvršne isprave. Iako prefiks izvršna nikako ne odgovara pravosnažnosti, očigledno je zakonodavac, da bi omogućio izvršnom poveriocu da što jednostavnije i brže započne postupak izvršenja, izvršnog poverioca oslobodio obaveze da pribavlja u formalnom smislu potvrdu izvršnosti. Ovaj zaključak se može izvesti iz odredbe člana 15. Zakona, koji u stavu 4. predviđa da se na zahtev stranke stavi beleška na izvršnu ispravu ili izda posebna potvrda, da je nastupila izvršnost. Iako se to ne može eksplicitno zaključiti, napravljena je razlika između formalnih uslova za pokretanje postupka izvršenja, jer je dovoljno uz predlog za izvršenje priložiti izvršnu ispravu sa potvrdom pravosnažnosti⁷⁾ i materijalnih uslova za pristupanje izvršenju, za koje zakonodavac ipak zahteva i da je prošao rok za dobrovoljno ispunjenje. Navedeno je značajno razlikovati i uočiti, pre svega, kod ocene urednosti predloga za izvršenje, o čemu će biti posebno reči. Kada je u pitanju poravnanje, zakon više ne predviđa mogućnost da se dospelost potraživanja iz poravnanja dokazuje u parničnom postupku. Ovo zahteva dodatnu preciznost i jasnoću od sudija pred kojima stranke na zapisnik zaključuju poravnanje. Iako Zakon sadrži generalnu odrednicu da su izvršne isprave i sve one isprave koje su drugim zakonom propisane kao takve, ipak je u odredbu u kojoj su nabrojane izvršne isprave uvrstio i: izvod iz registra založnih prava na pokretnim stvarima i pravima i izvod iz registra finansijskog lizinga koji sadrži podatke o ugovoru o finansijskom lizingu i predmetu finansijskog lizinga; ugovor o hipoteci, odnosno založnu izjavu, sačinjenu saglasno propisima kojima se uređuje hipoteka; usvojen plan reorganizacije u stečajnom postupku, čije je usvajanje potvrđeno odlukom suda i izvršnu odluku koja je potvrđena kao evropska izvršna isprava.

⁷⁾ Vidi član 34. stav 4. Zakona.

2. Verodostojne isprave

Već u članu 1. Zakona, osim domaće verodostojne isprave navodi se i strana verodostojna isprava, što konačno otklanja dilemu koju su izazivali prethodni zakoni o izvršnom postupku, s obzirom da nisu eksplicitno predviđali mogućnost izvršenja na osnovu strane verodostojne isprave. Sudska praksa je zbog navedenog bila takva da su sudovi u najvećem broju slučajeva odbijali predlog za izvršenje koji je bio podnet na osnovu strane verodostojne isprave.

Verodostojne isprave koje su taksativno nabrojane u Zakonu,⁸⁾ su većinom one iste koje su i do sada bile predviđene ranijim zakonima o izvršnom postupku. Novost je da fakturu mora da prati dodatna isprava i u tom smislu izvršni poverilac dužan je da dostavi otpremnicu ili neki drugi pismeni dokaz da je izvršni dužnik obavešten o nastaloj obavezi. Navedeno nije slučajno, jer je postupak po prigovoru na osnovu verodostojne isprave drugačije koncipiran i bilo je potrebno pojačati dokaznu snagu fakture kao jednostranog akta izvršnog poverioca.

Privremena, kao i okončana situacija uvrštene su u krug verodostojnih isprava, što nam se čini logičnim, jer iste sadrže slične elemente kao i faktura (vrsta izvršenih radova, količina, cena) ali mislimo da bi privremena, kao i okončana situacija, da bi imale dokaznu snagu i bile osnov za dozvolu izvršenja, morale biti potpisane od ovlašćenog lica izvršnog dužnika (najčešće će to biti nadzorni organ), podrazumeva se i izvršnog poverioca. Nova verodostojna isprava je i obračun o nagradi i naknadi advokata, koji u svemu, u stvari, ima značaj fakture.

S obzirom da zakonodavac u članu 18. Zakona, samo kod menice i čeka, te fakture, naznačava da to mogu biti isprave i stranog lica, moglo bi se zaključiti, a to je naš utisak, da je samo za ove strane verodostojne isprave predviđeno da mogu biti osnov za dozvolu izvršenja. Ovakav zaključak sledi iz razloga jer je odredba člana 18. posebna odredba zakona u odnosu na odredbu iz člana 1, koji sadrži kao osnov izvršenja i stranu verodostojnu ispravu. Zbog navedenog se ova odredba (član 18) kao posebna, u odnosu na opštu (član 1) ima primeniti.

⁸⁾ Vidi član 18. Zakona.

3. Obim izvršenja

Izvršenje se određuje onim sredstvima i na onim predmetima, koje izvršni poverilac naznači u predlogu za izvršenje ali se određuje i na celokupnoj imovini izvršnog dužnika, kada tako predloži izvršni poverilac. U ovom drugom slučaju, izvršni poverilac ne naznačava sredstvo(a) izvršenja, odnosno, predmet, već u predlogu za izvršenje, ili uz isti, zahteva dobijanje izjave izvršnog dužnika o njegovoj imovini.

Ovo je potpuno nov pristup u izvršnom postupku, jer u ovom slučaju, nakon dobijanja podataka o imovini ili identifikacije imovine izvršnog dužnika, sud zaključkom (a prethodno je doneto rešenje o izvršenju) određuje sredstvo(a) i predmet izvršenja. Još jedna značajna novost je da u situaciji, kada su određena sredstva i predmet izvršenja, se ista u toku postupka mogu menjati zaključkom, po predlogu izvršnog poverioca ili po službenoj dužnosti, što znači da rok, u kome se to može predložiti ili učiniti, nije ograničavajući faktor.

4. Prenos i prelaz potraživanja ili obaveze

Odredba,⁹⁾ koja reguliše institut prenos i prelaz potraživanja ili obaveze, za razliku od ranijih zakonskih rešenja, kada je prelaz i prenos bio moguć samo u inicijalnoj fazi – određivanja izvršenja, sada omogućava da se potraživanje iz izvršne isprave (dakle ne iz verodostojne isprave) prenosi ili prelazi i nakon što je izvršenje određeno.

To znači, da u fazi sprovođenja izvršenja, nakon što je doneto rešenje o izvršenju, sud, zaključkom, odlučuje o prelazu i prenosu potraživanja ili obaveze, utvrđujući da je novi izvršni poverilac ili novi izvršni dužnik stupio na mesto ranijeg. Bilo da se radi o novom (sticalac) izvršnom poveriocu ili novom izvršnom dužniku, on prima postupak u stanju u kakvom se tog trenutka postupak nalazi. Navedena novina će umnogome olakšati položaj, pre svega onih lica, koja stupaju na mesto ranijeg izvršnog poverioca, jer su do sada u slučaju prenosa potraživanja, morala podnositi nov predlog za izvršenje, što je znatno usporavalo postupak i značilo i nove troškove.

⁹⁾ Vidi član 23. Zakona.

5. Dostavljanje

U pogledu dostavljanja u postupku izvršenja, uvodi se pretpostavka da adresa iz lične karte, kada je u pitanju fizičko lice kao izvršni dužnik, odnosno iz Agencije za privredne registre, kada je u pitanju pravno lice ili preduzetnik, odgovara stvarnoj adresi prebivališta odnosno sedišta.

Na tu adresu koju je izvršni poverilac dužan da dostavi, vrši se dostavljanje. U slučaju da se na adresi koja odgovara adresi iz lične karte ili iz Agencije za privredne registre dostavljanje nije moglo izvršiti u roku od pet radnih dana od dana kada je pismeno upućeno primaocu, dostava se vrši isticanjem na oglasnu tablu suda. U tom slučaju dostava je izvršena po proteku pet radnih dana od dana isticanja na oglasnu tablu suda.

Izuzetak postoji u slučaju kada se dostavlja rešenje o izvršenju na osnovu verodostojne isprave, jer je sud dužan da nakon jedne neuspešne dostave, u roku od pet radnih dana, po proteku 15 dana (od isteka pomenutih pet radnih dana), pokuša još jednom dostavljanje na istoj adresi. Ukoliko ponovno dostavljanje ne bi bilo uspešno, dostava se vrši preko oglasne table suda.

Treba istaći da, kada je u pitanju dostavljanje u izvršnom postupku koji se vodi na osnovu izvršne isprave i njegov uticaj na efikasnost i brzinu postupka, taj uticaj nije od značaja kao u parničnom postupku. Ovo ističemo iz razloga, da bi sudovi u svom postupanju pre svega obratili pažnju na odredbe, a one su zastupljene u najvećem broju slučajeva, preduzimali zakonom propisane izvršne radnje i pre dostave rešenja o izvršenju izvršnom dužniku. To su radnje koje se tiču: popisa i oduzimanja pokretnih stvari, sprovođenja raznih činidbi (osim iseljenja), plenidbe novčanog potraživanja izvršnog dužnika i slično.

6. Vraćanje u predašnje stanje, veštačenje, izuzeće, delegacija nadležnosti

Zakon kao pravilo propisuje da vraćanje u predašnje stanje nije dozvoljeno i pravi izuzetak samo u slučaju propuštanja roka za izjavljivanje prigovora protiv rešenja o izvršenju. U ovom slučaju, u pogledu opravdanosti razloga za propuštanje, kao i rokova za podnošenje predloga, te dozvoljenosti i urednosti predloga, primenjuju se odredbe iz Zakona o parničnom postupku. Značajno je uka-

zati da podneti predlog vraćanja u pređašnje stanje ne sprečava sprovođenje izvršenja.

U nameri da postigne što veću efikasnost u postupku izvršenja, zakonodavac je isključio mogućnost veštačenja u izvršnom postupku. Iako su, možda, do sada, sudovi u nekim slučajevima nepotrebno određivali veštačenje, čime bi se postupak prolongirao, mišljenja smo da je u pojedinim situacijama, odnosno, prilikom preduzimanja pojedinih izvršnih radnji, veštačenje ili pomoć stručnog lica ili procenitelja, neophodna. Sudovi, bez angažovanja stručnog lica, u slučaju kada je izvršni dužnik izmirio deo novčanog potraživanja, neće moći pravilno odlučiti u pogledu činjenice, koja se tiče visine potraživanja izvršnog poverioca. Ovo posebno, zbog primene materijalnog prava iz odredbe člana 313. Zakona o obligacionim odnosima, prema kojoj se uračunavanje kamata i troškova vrši na taj način da se prvo otplaćuju troškovi, zatim kamata i najzad glavnica. Ovo pravilo koje naređuje Zakon o obligacionim odnosima zahteva posebnu stručnost lica koje vrši obračun potraživanja, odnosno kamate i s tim u vezi visine potraživanja, te je sigurno da sudovi ne raspolažu ovakvim znanjima. Da li će sudovi, sami, pribеći primeni kompjuterskih programa koji postoje i dostupni su za izračunavanje kamate, posebno je pitanje, ali nam se ovo čini kao jedina mogućnost, ukoliko ne bi angažovali stručno lice. Kod utvrđivanja vrednosti pokretnih stvari, u slučaju da je reč o plemenitim metalima, umetničkim delima ili nekim drugim dragocenostima, ipak će biti neophodno pribaviti mišljenje ovlašćenog procenitelja, kao stručnog lica, kako bi se vrednost pravilno utvrdila. Sudski izvršitelj nema znanja ni mogućnost da proceni da li je neki metal od koga je sačinjen predmet, plemenit ili ne, niti da utvrdi da li je slika original ili samo reprodukcija. Angažovanje procenitelja ne bi trebalo smatrati veštačenjem u izvršnom postupku. Slično je i kod utvrđivanja vrednosti nepokretnosti, gde bi sud morao pribaviti izveštaj poreske uprave, ili na primer izveštaj dve renomirane agencije koje se bave prometom nepokretnosti. U slučaju predaje parcela i s tim u vezi njihove identifikacije, biće neophodno angažovanje geodetske službe, jer sud bez pomoći ove službe neće moći sprovesti izvršenje.

Sve gorenavedene radnje ne treba izjednačavati sa veštačenjem, nego ih treba tretirati kao pomoć stručnog lica u sprovođenju izvršenja.

Izuzeće i predlog za određivanje drugog stvarno ili mesno nadležnog suda je bilo sredstvo za kojim su izvršni dužnici posezali, da bi i na ovaj način prolongirali ispunjenje svoje obaveze i time postupanje po izvršnoj ispravi.

Sada je izuzeće dozvoljeno samo u odnosu na postupajućeg sudiju (pojedince ili člana veća) ali samo do donošenja odluke o prigovoru na rešenje o izvršenju i zahtev za izuzeće nema suspenzivno dejstvo. Razlozi za isključenje se cene u svemu prema odredbama Zakona o parničnom postupku.

Predlog za određivanje drugog stvarno i mesno nadležnog suda (takozvana delegacija nadležnosti) nije dozvoljen.

7. Sadržina predloga za izvršenje i prilozi

Osim opštih podataka, (imena, odnosno nazivi stranaka, izvršna isprava, obaveza) koji su i do sada bili obavezni deo sadržine predloga za izvršenje i time uslov za urednost predloga, izvršni poverilac će prema svom opredeljenju, navoditi sredstvo(a), predmet izvršenja ili zahtevati da se izvršenje sprovede na celokupnoj imovini izvršnog dužnika. Kao i do sada, u privrednim stvarima, neophodno je naznačiti matični broj stranaka, poreski identifikacioni broj, a za strana lica odgovarajući identifikacioni broj, te brojeve računa kod banke i nazive banaka za obe stranke.

Dodatno i to je novost kada je u pitanju izvršenje na računu izvršnog dužnika, a prema članu 184. Zakona, u predlogu izvršni poverilac je dužan naznačiti i: vrstu kamate (prema Zakonu o visini stope zatezne kamate; domicilna; ugovorna) te način obračuna kamate za period za koji se ista obračunava. Za ovaj podatak izvršni poverilac će očigledno morati da zatraži pomoć, odnosno uputstva nekog stručnog lica. Kada je izvršni dužnik Republika Srbija, autonomna pokrajina ili jedinica lokalne samouprave, u predlogu će morati biti naznačen i korisnik budžetskih sredstava, zbog čijeg je rada nastalo potraživanje. Na primer, neko od republičkih ministarstava, sekretarijata u pokrajini ili gradu.

Određeni podaci (broj računa kod banke, matični i poreski identifikacioni broj, naziv korisnika budžetskih sredstava) ne moraju biti navedeni, ako izvršni poverilac pruži dokaz da je te podatke bezuspešno tražio od izvršnog dužnika. U tom slučaju, zatražiće ih

sud od organizacije za prinudnu naplatu ili to može učiniti sama stranka.

Uz predlog za izvršenje se prilaže izvršna isprava, u originalu ili overenoj kopiji ili prepisu, sa potvrdom pravosnažnosti (više nije potrebna potvrda izvršnosti), a ako je reč o odluci koja se izvršava pre pravosnažnosti (npr. privremena mera) ista ne mora da sadrži potvrdu pravosnažnosti. Kada se traži izvršenje na osnovu verodostojne isprave ista mora biti u originalu ili overenoj kopiji, a kada je u pitanju strana verodostojna isprava, ona mora biti prevedena od strane sudskog prevodioca na jezik koji je u službenoj upotrebi u sudu.

Nedostatak nekog od sadržaja na koji je ukazano kao i priloga, biće razlog da se predlog za izvršenje odbaci, ako ga je podneo advokat punomoćnik, odnosno da se vrati podnosiocu, koji nema advokata punomoćnika, na uređenje, a u skladu sa odredbama Zakona o parničnom postupku.

8. Pravni lek, prigovor trećeg lica, otklanjanje nepravilnosti, protivizvršenje

Kao i u Zakonu o izvršnom postupku ("Službeni list SRJ", br. 28/00) pravni lek u postupku izvršenja i obezbeđenja je prigovor. Rok za izjavljivanje iznosi pet radnih dana od dana dostavljanja rešenja (u rok se ne računaju dani vikenda i zvanični praznici) i može se izjaviti samo u slučaju da je zakonom propisano da je prigovor dozvoljen.

Veće od troje sudija osnovnog ili privrednog suda, dužno je da odluči o prigovoru u roku od pet radnih dana od dana kada je prigovor dostavljen i nepostupanje sudije smatra se nesavesnim radom sudije.

Protiv zaključka koji donosi sud, pravni lek nije dozvoljen.

Kao i ranije u postupku izvršenja i obezbeđenja nije dozvoljena revizija, niti ponavljanje postupka. S obzirom, da će najverovatnije zahtev za zaštitu zakonitosti, kao vanredni pravni lek, izostati u najavljenom novom Zakonu o parničnom postupku, imaćemo situaciju da se u postupku izvršenja pravna zaštita u okviru sudskog sistema završava na nivou suda prvog stepena.

Posebno očekujemo da će se pojaviti jedno značajno pitanje, a ono se tiče pravnog leka u postupku obezbeđenja. Konkretno, u

postupku određivanja privremene mere. Mišljenja smo da ovom problemu treba pristupiti oprezno i da samo u situaciji kada je o predlogu za određivanje privremene mere odlučeno pre pokretanja nekog drugog postupka (u toj situaciji odlučuje izvršni sudija), najčešće parničnog, da bi pravni lek bio prigovor u skladu sa Zakonom o izvršenju i obezbeđenju. Na to upućuje odredba člana 39. stav 1. Zakona koja propisuje da je pravni lek u postupku izvršenja i obezbeđenja određenog u izvršnom postupku prigovor. U drugim situacijama, a to će najčešće biti slučaj kada se u parničnom postupku određuje privremena mera, odnosno odlučuje o predlogu za određivanje privremene mere, pravni lek bi morao biti onaj koji je propisan Zakonom o parničnom postupku, a to je žalba i o njoj bi odlučivao neposredno viši sud. Privremene mere kao sredstvo obezbeđenja često predstavljaju i izvršnu ispravu i upravo iz razloga jer se njima odlučuje o veoma značajnim pravima stranaka, i to pravima koja često zadiru u imovinske ili statusne odnose, bilo bi neophodno omogućiti da stranke imaju u pravom smislu delotvoran pravni lek, a to je žalba neposredno višem sudu.

Značajne novine tiču se razloga za prigovor na rešenje o izvršenju na osnovu izvršne isprave. Za razliku od prethodnih Zakona o izvršnom postupku koji su u pravnom leku dozvoljavali iznošenje svih razloga koji sprečavaju izvršenje, a primerice nabrajali pojedine razloge, Zakon taksativno nabraja razloge. To znači da osim razloga koji su nabrojani,¹⁰⁾ drugi razlozi u prigovoru nisu dozvoljeni. Treba ukazati da je izostavljen razlog koji su izvršni dužnici u praksi najčešće koristili, a to je: "da je potraživanje prestalo na osnovu činjenice koja je nastupila posle izvršnosti odluke ili pre toga, ali u vreme kad izvršni dužnik to nije mogao da istakne u postupku iz kog potiče izvršna isprava, odnosno ako je potraživanje prestalo na osnovu činjenice koja je nastupila posle zaključenog poravnjanja."¹¹⁾ Međutim, tako deluje samo na prvi pogled, a nije u potpunosti tako. Ovo iz razloga jer tačka 1. člana 42. Zakona, kao razlog za prigovor propisuje: "ako je obaveza iz rešenja o izvršenju ispunjena". Zbog navedenog razloga, najčešće su izvršni dužnici izjavljivali pravni lek, podvodeći ga pod pomenutu tačku 8. člana 15. Zakona o izvršnom postupku, tako da je u oba

¹⁰⁾ Vidi član 42. Zakona.

¹¹⁾ Vidi član 15. tačka 8. Zakona o izvršnom postupku, "Službeni glasnik R. Srbije", br. 125/04.

slučaja (i sada i po ranijim zakonima) reč o prestanku obaveze ispunjenjem.

Razlog za prigovor, koji je kao nov uveden jeste da je izvršna isprava apsolutno ništava. Imajući u vidu načelo formalnog legaliteta, koje proklamuje i ovaj zakon,¹²⁾ te imajući u vidu da svojstvo izvršne isprave ima pravosnažna odluka suda, mišljenja smo da, veće od troje sudija, koje odlučuje o prigovoru u izvršnom postupku, nije ovlašćeno, niti nadležno, da ceni da li je odluka - izvršna isprava apsolutno ništava. Moglo bi biti reći samo o odlukama u kojima je sud dozvolio raspolaganje stranaka koje je suprotno imperativnim propisima, a da li je to zaista i učinjeno u postupku u kome je doneta izvršna isprava, nadležan je da ceni sud koji odlučuje o pravnim lekovima u tom postupku. Ako bi veće, koje odlučuje o prigovoru, u postupku izvršenja preuzelo ingerencije da donosi odluku o tome da li je izvršna isprava apsolutno ništava, to bi bilo u direktnoj suprotnosti sa načelom formalnog legaliteta.

Zakonom nije predviđena mogućnost da se pravni lek – prigovor, može izjaviti i po isteku roka koji je za izjavljivanje prigovora propisan. Takva mogućnost je Zakonom o izvršnom postupku (iz 2004. godine) bila predviđena, ali samo za izjavljivanje žalbenih razloga iz pomenutog člana 15. tačka 8. navedenog Zakona (ako je potraživanje prestalo na osnovu činjenice koja je nastupila posle izvršnosti odluke ili pre toga, ali u vreme kad izvršni dužnik to nije mogao da istakne u postupku iz kog potiče izvršna isprava, odnosno ako je potraživanje prestalo na osnovu činjenice koja je nastupila posle zaključenog poravnanja). Sada kada je zakonodavac izostavio kao razlog za prigovor nekadašnju tačku 8. člana 15. iz Zakona o izvršnom postupku (2004. godina) i predvideo, odnosno, sveo je samo na ispunjenje obaveze, očigledno da je smatrao da treba izostaviti i mogućnost da se prigovor može izjaviti po isteku roka koji je za pravni lek propisan Zakonom.

Sudija pojedinac može odlučivati kako o prigovoru izvršnog dužnika na rešenje o izvršenju, tako i o prigovoru izvršnog poverioca na rešenje kojim je odlučeno o predlogu (odbijen ili odbačen) odnosno o troškovima postupka, što u ovom delu u odnosu na izvršnog poverioca predstavlja novost.

¹²⁾ Vidi član 8. Zakona.

Kada sudija pojedinac odluči o prigovoru dozvoljen je dalji prigovor veću od troje sudija istog suda.

U slučaju da sudija pojedinac oceni da je prigovor neosnovan, veću istog suda dostavlja fotokopiju spisa radi odlučivanja o prigovoru, ali istovremeno i nastavlja sprovođenje izvršenja.

Postupak koji reguliše odlučivanje o prigovoru koji je izjavljen na rešenje o izvršenju na osnovu verodostojne isprave, pretrpeo je značajne izmene i predstavlja, na određeni način, kombinaciju takozvanog "skraćenog izvršnog postupka"¹³⁾ i "klasičnog" postupka izvršenja na osnovu verodostojne isprave.

Razlozi za prigovor su taksativno propisani, pri čemu zakonodavac naznačava da se isključivo iz tih razloga može pobijati rešenje o izvršenju. Za najveći broj razloga koje ističe u prigovoru, izvršni dužnik je u obavezi da dostavi pismene isprave kojima dokazuje navode iz prigovora. Na primer, tvrdnja da je u verodostojnu ispravu unet neistinit sadržaj dokazuje se pravosnažnom odlukom suda kojom je utvrđena neistinitost verodostojne isprave ili izvodom iz Centralnog registra hartija od vrednosti. Za tvrdnju da je obaveza izvršena ili je na drugi način prestala, dostavlja se nalog za plaćanje u pismenoj ili elektronskoj formi.

Dalji postupak po prigovoru zavisi od činjenice da li se rešenje o izvršenju pobija samo u delu u kome je određeno izvršenje ili u celini, odnosno u delu kojim je obavezan izvršni dužnik da namiri novčano potraživanje.

U slučaju da se pobija samo deo rešenja kojim je određeno izvršenje, postupak je isti kao po prigovoru protiv rešenja o izvršenju na osnovu izvršne isprave. U drugom slučaju, o prigovoru odlučuje sudija (pojedinac), koji je doneo rešenje o izvršenju i prigovor ima suspenzivno dejstvo, sa izuzetkom ako je verodostojna isprava, menica.

Izvršni dužnik mora priložiti dokaze za razloge koje iznosi u prigovoru i iz priloženih dokaza mora proizlaziti verovatnost navoda koje je istakao u prigovoru. U suprotnom, ako su izostali pismeni dokazi ili nisu takvog kvaliteta da čine verovatnim osnovanost navoda, sudija pojedinac je dužan da prigovor odbije. Protiv rešenja sudije pojedinca dozvoljen je prigovor veću od troje sudija istog suda. S obzirom da prigovor izjavljen protiv rešenja o izvršenju na os-

¹³⁾ Vidi odredbe čl. 252-259. Zakona o izvršnom postupku - "Službeni glasnik R. Srbije", br. 125/04.

novu izvršne isprave¹⁴⁾ ne odlaže izvršenje, a ovde je reč o izvršenju na osnovu verodostojne isprave, te Zakon samo u odnosu na menicu propisuje nesuspenzivnost dejstva prigovora, mišljenja smo da prigovor izjavljen protiv odluke sudije pojedinca kojim odbija prigovor izvršnog dužnika (kada su pitanju druge verodostojne isprave), treba da ima suspenzivno dejstvo.

Ako izvršni dužnik učini verovatnim navode iz prigovora, sudija pojedinac će doneti rešenje kojim stavlja van snage rešenje o izvršenju u delu kojim je određeno izvršenje i odrediti da se postupak nastavlja kao povodom prigovora protiv platnog naloga. Protiv ovog rešenja nije dozvoljen prigovor veću od troje sudija. Zakon ništa ne "govori" o tome da li će sudija koji donosi pomenuto rešenje voditi računa o mesnoj nadležnosti parničnog suda, te se po našem mišljenju imaju u tom delu primeniti odgovarajuće odredbe Zakona o parničnom postupku, koje regulišu izdavanje platnog naloga.

Moramo, u ovom referatu, izneti mišljenje da će opisani postupak, po prigovoru na rešenje na osnovu verodostojne isprave, s obzirom da postoji obaveza izvršnog suda da ulazi u meritum odlučivanja o novčanoj obavezi izvršnog dužnika, iziskivati odgovarajući broj sudija i dobru pripremljenost suda, da bi se moglo efikasno postupati sa velikim brojem predmeta koji su prisutni u ovoj materiji, ali istovremeno i donositi pravilne i zakonite odluke.

Uslovi za izjavljivanje prigovora trećeg lica su nepromenjeni, ali je novo da Zakon više ne predviđa mogućnost da treće lice bez uputa izvršnog suda pokrene parnični postupak. Ovo može, za posledicu imati situaciju da će parnični sud odbaciti tužbu koju treće lice podnese, bez uputa izvršnog suda. Međutim, kako Zakon u stavu 3. člana 50. propisuje da će se odbaciti prigovor trećeg lica u slučaju da ono ne učini verovatnim da u pogledu predmeta izvršenja ima pravo koje sprečava izvršenje, a dalje ne propisuje da je protiv ove odluke dozvoljen prigovor, čime sudija pojedinac pravnosnažno rešava o prigovoru, mislimo da bi zbog navedenog postojao pravni interes iz člana 189. Zakona o parničnom postupku, za podnošenje tužbe i bez uputa izvršnog suda. Ako ne bi bilo prihvaćeno izloženo shvatanje, onda bi trebalo tumačiti odredbu stava 6. člana 50. Zakona (koja propisuje da protiv uputa trećeg lica na

¹⁴⁾ Vidi član 40. stav 4. Zakona.

parnicu nije dozvoljen prigovor, što nije bilo potrebno kada se ima u vidu član 39. stav 2¹⁵⁾), u kontekstu stava 3. istog člana (primeniti suprotno tumačenje - argumentum a contrario) i zaključiti da je zakonodavac, ipak, za odbačaj prigovora trećeg lica dozvolio mogućnost izjavljivanja pravnog leka to jest prigovora veću istog suda. U suprotnom, ako bi prigovor bio nedozvoljen, a tužba bez uputa izvršnog suda takođe nedozvoljena i time odbačena, treća lica, koja najčešće prigovor izjavljuju kao vlasnici stvari, bila bi uskraćena u pogledu ostvarenja prava koja se tiču zaštite imovine.

Poseban problem koji će za treća lica proizvesti Zakon, jeste činjenica da je zakonodavac isključio mogućnost odlaganja izvršenja i time uskratio pravo trećem licu da u slučaju kada ga izvršni sud uputi na parnicu radi proglašenja da je izvršenje nedopušteno, predloži odlaganje do okončanja parničnog postupka. Postavlja se pitanje šta će biti u slučaju kada treće lice uspe u parnici i izvršenje pravnosnažnom odlukom suda bude proglašeno nedopuštenim na određenom predmetu, a izvršenje u međuvremenu bude sprovedeno. Jedino će preostati mogućnost da treće lice traži naknadu štete u posebnom parničnom postupku.

Kao i do sada, Zakonom je predviđena mogućnost da stranke i učesnici u postupku podneskom zahtevaju od suda da otkloni nepravilnosti učinjene u toku i povodom sprovođenja izvršenja. Sud u tom slučaju odlučuje rešenjem protiv koga je, smatramo, dozvoljen prigovor.¹⁶⁾ Sud može odbiti zahtev ili rešenjem utvrditi postojanje nepravilnosti i otkloniti nepravilnosti, odnosno naložiti otklanjanje nepravilnosti.

Ovo sredstvo za koje verujemo da će biti često korišćeno (posebno kada počnu raditi vansudski izvršitelji), poseban značaj će imati u postupku izvršenja na nepokretnosti. Razlog tome je da protiv odluke (zaključka) o predaji nepokretnosti nije dozvoljen prigovor, nego se u slučaju da stranka ili učesnik smatra da postoje nepravilnosti u postupku izvršenja nepokretnosti, može zahtevati samo otklanjanje nepravilnosti. Usvojeni zahtev za otklanjanje nepravilnosti ne utiče na izvršenu prodaju, nego je osnov za eventualnu naknadu štete. Imajući u vidu značaj koji ima zaključak o predaji nepokretnosti kupcu, s obzirom da je isti osnov za upis prava svo-

¹⁵⁾ "Protiv rešenja suda može se izjaviti prigovor, samo kada je ovim zakonom propisano da je prigovor dozvoljen."

¹⁶⁾ Vidi član 131. stav 4. Zakona.

jine u odgovarajućem registru, smatramo da sudovi moraju biti posebno obazrivi kada postupaju u fazi kada se zakazuje prodaja nepokretnosti i kada se prodaja sprovodi, kako bi se u tim fazama izbegle bilo kakve nepravilnosti i kako bi se striktno ispoštovalo sve ono što Zakon propisuje. Ovo i iz razloga jer eventualna nepravilnost koja bi bila utvrđena, može biti osnov i za naknadu štete, za koju bi u nekim slučajevima mogao biti odgovoran i sud kao državni organ.

Protivizvršenje, kao sastavni deo izvršnog postupka, je od nekadašnje dve faze postupka, spojeno u jednu. Kada sud, odlučujući o predlogu izvršnog dužnika, nađe da je isti osnovan, rešenjem o protivizvršenju će naložiti izvršnom poveriocu da u roku od pet radnih dana vrati izvršnom dužniku ono što je izvršenjem primio i istovremeno odrediti izvršenje radi naplate tog potraživanja. Ne treba da zbunjuje izraz radi naplate, s obzirom da se navedeno pravilo primenjuje i kod protivizvršenja koja se sprovode kod novčanih potraživanja. S obzirom da se istovremeno određuje i izvršenje u postupku protivizvršenja, to znači da izvršni dužnik, kada predlaže protivizvršenje, treba da naznači i na koji način će se izvršenje sprovesti (na celokupnoj imovini, nekim posebnim sredstvom i slično).

Postupak izvršenja propisan je kao isključivo pismeni postupak,¹⁷⁾ što znači da u postupku izvršenja, sudovi neće moći održavati ročišta, izuzev izvršenja odluka u vezi sa porodičnim odnosima, s tim što smatramo da od ročišta treba razlikovati usmena i javna nadmetanja koja se održavaju prilikom prodaje na primer pokretnih ili nepokretnih stvari.

IV Poslovi izvršitelja

Da bi se stekla realna predstava o tome šta će izvršitelji raditi, potrebno je dati prikaz delokruga njihovih poslova, to jest ovlašćenja koja im je zakonodavac namenio, a država prenela. Upravo će o tome biti reči u ovom delu rada, ali pre nego što pređemo na detaljnije razmatranje pojedinih poslova koje će vršiti izvršitelji, evo nekoliko naznaka o samom izvršitelju. Pre svega, reč je o diplomiranom pravniku, sa određenim radnim iskustvom i položenim stručnim ispitom za izvršitelja. Zakon predviđa da izvršitelj vrši

¹⁷⁾ Vidi član 28. Zakona.

javna ovlašćenja koja su mu poverena zakonom. Za razliku od javnog beležnika-notara koji je predviđen kao služba od javnog poverenja, izvršitelj dakle dobija samo javna ovlašćenja. To praktično znači da on samostalno ili po nalogu suda obavlja određene radnje predviđene zakonom. On ove poslove obavlja kao preduzetnik ili član ortačkog društva čiji članovi mogu biti isključivo izvršitelji. Dostojnost za obavljanje poslova izvršitelja utvrđuje se u skladu sa opšte prihvaćenim normama morala te kodeksom profesionalne etike i izvršitelja. Izvršitelj se imenuje za određeno područje. Za obavljanje poslova izvršitelja nespojivo je vršenje javnih funkcija upravne ili nadzorne funkcije u privrednim društvima, obavljanje poslova obezbeđenja, advokata i drugih pravosudnih profesija kao i obavljanje drugih poslova koji su nespojivi sa obavljanjem poslova izvršitelja. Izvršitelj ima određenu teritoriju na kojoj deluje a zakonom je predviđeno da je to teritorija od otprilike 25.000 stanovnika.

Odredba člana 325. je svakako najznačajnija odredba sedmog dela Zakona o izvršenju i obezbeđenju, s obzirom da se njome uređuju ovlašćenja i dužnosti izvršitelja.

Zakonodavac se prilikom donošenja Zakona o izvršenju i obezbeđenju opredelio za takozvani kombinovani metod uređivanja obaveza izvršitelja. Ukoliko bismo pročitali samo ovu odredbu, mogli bismo steći pogrešan zaključak da su samo ovo ovlašćenja koja ima izvršitelj. Naime u čitavom nizu drugih odredaba govori se o ovlašćenjima izvršitelja, njegovim pravima i obavezama a što sve proističe iz osnovne delatnosti izvršitelja da omogući sprovođenje izvršenja. Zakonodavac se možda mogao opredeliti i za drugu pravno-tehničku varijantu. Naime, mogao je u opštem delu zakona da nabroji sve obaveze koje ima izvršitelj, bez obzira da li se radi o sudskom ili "privatnom izvršitelju"- izvršitelju. Na taj način bi se jedinstveno uredila ova oblast, a u poglavlju o izvršiteljima bi se samo iskazale one specifičnosti koje su vezane za postupanje izvršitelja (na primer izvršenje u komunalnim uslugama i njima sličnim potraživanjima). Identična situacija bila bi i kod specifičnosti koje proističu iz isključive nadležnosti suda (porodični sporovi, vraćanje radnika na rad).

Ne treba poći od uverenja da je odredba člana 325. jedina odredba koja reguliše ovlašćenja izvršitelja. Ona je samo u 13 tačaka taksativno nabrojala ovlašćenja izvršitelja.

U predmetima izvršenja i obezbeđe potraživanja izvršitelj ima čitav niz ovlašćenja, a u skladu sa odredbama zakona. Izvršitelj ima i brojna ograničenja koja su takođe propisana zakonom te se njegova prava moraju uravnotežiti sa njegovim obavezama te i njegova ovlašćenja sa njegovim dužnostima. Prateći zakonsku hronologiju, pomenute odredbe člana 325, nabrojaćemo neka od karakterističnih ovlašćenja kako ih je zakonodavac prikazao.

Pravno ili fizičko lice, koje je nosilac određenog subjektivnog prava, utvrđenog u izvršnoj ispravi, koja je podobna za izvršenje može pokrenuti izvršni postupak. Prema odredbama Zakona o izvršenju i obezbeđenju postoje određena izvršenja koja su isključivo poverena sudu i pojedina izvršenja koja su isključivo poverena izvršiteljima. Za ona izvršenja koja nisu u isključivoj nadležnosti suda, odnosno izvršitelja, zakonodavac predviđa alternativnu nadležnost za koju se opredeljuje izvršni poverilac (bez obzira da li se radi o fizičkom ili pravnom licu).

Za potrebe ovog rada mi smo izdvojili neke karakteristične poslove – ovlašćenja izvršitelja, koji su Zakonom o izvršenju i obezbeđenju, taksativno, odredbom člana 325. propisani, a nismo posebno govorili i o poslovima – ovlašćenjima koja se odnose na utvrđivanje identiteta stranaka i učesnika u postupku, sastavljanje zapisnika i službenih beleški, te sprovođenju iseljenja, jer je po našem mišljenju reč o poslovima – ovlašćenjima koja su već poznata, s obzirom da su se odnosila i odnose i na sudske izvršitelje i tu nema posebnih novina.

1. Postupa po predlogu za sprovođenje izvršenja i određuje način izvršenja, ako izvršni poverilac nije odredio način izvršenja

Kada je izvršni poverilac opredelio nadležnost izvršitelja, izvršitelj je ovlašćen da postupa po predlogu za sprovođenje izvršenja. Izvršitelj je po dobijanju predloga dužan da izvrši one prethodne radnje koje obično radi i sud. On je dužan da još jednom proveri da li su ispunjeni zakonom predviđeni uslovi za sprovođenje izvršenja. On prvo mora da proveri da li je stvarno nadležan za sprovođenje izvršenja. To znači da li ne postoji isključiva nadležnost suda za sprovođenje izvršenja, a ukoliko je ovo pitanje prevaziđeno, on mora da vodi računa o pitanju svoje mesne nadležnosti,

s obzirom na zakonska ograničenja. Takođe izvršitelj mora da utvrdi da li je i podneti predlog za sprovođenje izvršenja ili obezbeđenja potpun i uredan to jest da li je snabdeven svim onim elementima koji su neophodni za sprovođenje izvršenja. To podrazumeva da je izvršni poverilac uz predlog za sprovođenje izvršenja dostavio rešenje o izvršenju, koje je prethodno doneo sud. Takođe, izvršitelj mora da proveri da li su ispunjeni svi zakonom predviđeni uslovi u pogledu kvaliteta predloga za sprovođenje izvršenja (da li je predlog sačinjen u odgovarajućoj formi, da li je uredno potpisan od strane ovlašćenog lica, da li je uredno naznačen izvršni dužnik te da li postoje drugi preduslovi koji su neophodni za sprovođenje izvršenja). Izvršitelj odlučuje u formi zaključka, kako o predlogu za izvršenje, tako i u drugim slučajevima predviđenim Zakonom.

Još jedna novinu koja je utvrđena novim Zakonom o izvršenju i obezbeđenju predstavlja i činjenica da je zakonodavac ostavio mogućnost da izvršni poverilac u samom predlogu za sprovođenje izvršenja ne označi način sprovođenja izvršenja - sredstvo izvršenja. Ponekad je to razumljivo jer je i samo sredstvo izvršenja povezano sa izvršnom ispravom (tako na primer kod zakonskog izdržavanja maloletnog deteta sud može utvrditi obavezu izvršnog dužnika da na ime izdržavanja maloletnog deteta na primer plaća 30% od ostvarenih mesečnih prihoda kod poslodavca). Dostavljanje izvršne isprave blagajni dužnikovog dužnika odnosno poslodavcu kod kojeg je izvršni dužnik zaposlen, najlakše se sprovodi i sama obaveza iz izvršne isprave.

Ukoliko izvršni poverilac nije izričito odredio sredstvo izvršenja i nije ga naveo u samom tekstu predloga za sprovođenje izvršenja, postoji zakonska mogućnost da izvršitelj "sam" odredi sredstvo izvršenja. Ova odredba je izuzetno značajna i po našem mišljenju veoma korisna. Analizom sudske prakse iz ranijeg perioda možemo konstatovati da su sudovi najviše vremena gubili u menjanju predloženog sredstva izvršenja. Tako, na primer, ukoliko bi se započelo izvršenje plenidbom i prodajom pokretnih stvari, pa se u toku postupka izvršenja utvrdilo da su stvari u stanu izvršnog dužnika, stvari njegovih roditelja ili da nema dovoljno pokretnih stvari koje bi mogle da budu dovoljne za namirenje potraživanja, sud je obavestavao izvršnog poverioca o toj činjenici. Potom bi izvršni poverilac menjao sredstvo izvršenja na primer preko zarade izvršnog dužnika te bi se postupak ponovo komplikovao izradom

novog rešenja o izvršenju sada drugim sredstvom izvršenja, te potom dostavljanja tog rešenja blagajni dužnika. Ukoliko bi izvršni dužnik ostao bez posla, ili na drugi način ometao sprovođenje izvršenja tada bi izvršni poverilac opet imao obavezu da dostavlja sudu predlog za izmenu načina sprovođenja izvršenja, odnosno da predloži novo sredstvo izvršenja. Tada bi po treći put sud morao da odlučuje i da se na primer opredeli za prodaju nepokretnosti ili neko drugo zakonom predviđeno sredstvo izvršenja. Sve ove radnje su izuzetno usporavale sam izvršni postupak, te je sasvim sigurno i to bio jedan od razloga zašto je izvršni postupak u nas toliko dugo trajao. Ovlašćenjem izvršitelja da sam odabere sredstvo izvršenja, pod uslovom da od strane izvršnog poverioca ono nije unapred određeno, umnogome se olakšava sprovođenje izvršenja i na bazi iskustva iz uporednog prava možemo očekivati realno ubrzanje i pojednostavljivanje, što dalje znači i pojeftinjenje samog izvršnog postupka.

Izvršitelj je sada ovlašćen da na bazi opštepoznatih činjenica ili proverom podataka o izvršnom dužniku utvrdi koji je najlakši i najjednostavniji način sprovođenja izvršenja. Tako, na primer, ukoliko se ne radi o preterano visokom potraživanju, a izvršni dužnik je u radnom odnosu ili ima druga stalna mesečna primanja, svakako da će se izvršenje najjednostavnije sprovesti dostavljanjem rešenja o sprovođenju izvršenja poslodavcu, odnosno blagajni, kod kojeg izvršni dužnik ima novčana sredstva na računu ili stalna mesečna primanja. Slična situacija je i kod pravnih lica, jer je ovaj sistem i do sada odlično funkcionisao (izuzev tendencioznih ljudskih propusta) tako što se rešenje o dozvoli izvršenja dostavljalo NBS - odeljenju za prinudnu naplatu, koje vodi evidenciju svih bankovnih računa pravnih lica. U bukvalnom smislu reči u danima se merila efikasnost izvršavanja ovih izvršnih postupaka prevashodno kod privrednih sudova. Kompjuterski sistem je tako programiran da se izvršnom dužniku - pravnom licu blokiraju svi postojeći računi kod svih banaka. Kompjuterski program sravnjuje ukupan iznos sredstava na računima izvršnog dužnika sa iznosom potraživanja. Ukoliko je iznos potraživanja manji od ukupnog iznosa novčanih sredstava na računima, program "skida" iznos potraživanja sa pripadajućom kamatom i troškovima i "prebacuje" na račun izvršnog poverioca. Nakon toga, preostali deo sredstava ostaje "nesmetano" na raspolaganju izvršnog dužnika. Ukoliko je pak iznos potraživanja

veći od ukupnog zbira novčanih sredstava na svim računima dužnika, program će "skinuti" iznos potraživanja i "prebaciti" ga izvršnom poveriocu. Svi računi ostaju i dalje "blokirani" i kako se koji iznos sredstava na njima pojavljuje, prebacuju na račun izvršnog poverioca do potpunog namirenja.

Kao što smo naveli, izvršitelj je ovlašćen da sam odabere najprikladnije sredstvo izvršenja u zavisnosti od veličine sredstava koja su potrebna za namirenje i drugih opštepoznatih ali i individualizovanih okolnosti koje su vezane za izvršnog dužnika. Zakon je predvideo da i jedanput započeto izvršenje izvršitelj može bez ikakvih procesnih komplikacija preusmeriti na drugo sredstvo izvršenja. To dalje, praktično, znači da ukoliko je izvršitelj započeo izvršenje preko blagajne poslodavca izvršnog dužnika, pa se u toku započetog izvršenja utvrdi da izvršni dužnik više nije u radnom odnosu, da je otišao u penziju ili da je naprosto ostao bez posla (bez obzira na razlog koji je tome doprineo), izvršitelj može odmah preći na sprovođenje izvršenja nekim drugim sredstvom izvršenja (na penziji, popis, procena i prodaja pokretnih stvari, prodaja nepokretnih stvari, prodaja akcija ili udela i slično).

Ovo ovlašćenje izvršitelja, koje smo označili kao izuzetno važno i gotovo prelomno u samom izvršnom postupku, u odnosu na raniji period, treba posebno apostrofirati. Od ove izmene očekuje se značajnije povećanje efikasnosti izvršnog postupka, te afirmacija rada izvršitelja. Oni će morati da pokažu maksimalnu fleksibilnost tako što će se morati brzo prilagođavati novonastalim okolnostima i efikasno delujući da menjaju sredstva izvršenja kako bi se onemogućilo da izvršni dužnik opstruiše postupak izvršenja ili da svojim radnjama oteža sprovođenje izvršenja.

Ovde treba voditi računa i o činjenici da izvršitelj ima i ograničenje koje se odnosi na načelo srazmernosti naplate potraživanja. Tako, na primer, ukoliko neki građanin duguje nekoliko hiljada dinara, a u rešenju o izvršenju nije određeno sredstvo izvršenja, izvršitelj ne može pokrenuti odmah postupak prodajom nepokretnosti. On ne može pravdati svrsishodnost ovakvog izvršenja činjenicom da će lako namiriti izvršnog poverioca. On ima obavezu da uravnoteži sprovođenje izvršenja sa visinom potraživanja te će sigurno biti u obavezi da najpre pokuša da sprovede izvršenje na neki od jednostavnijih i prikladnijih načina (prodajom pokretnih stvari, pleniškom zarade ili novčanih sredstava na računu dužnika i sli-

čno). Srazmera između visine potraživanja i sredstva izvršenja je jedan od ograničavajućih faktora za izvršitelja koji podrazumeva i jedno od zakonom utemeljenih prava izvršnog dužnika. Tek ukoliko na druge moguće načine ne može sprovesti izvršenje i namiriti potraživanje, izvršitelj će moći da pristupi onome izvršenju koje se čini neadekvatno s obzirom na visinu potraživanja (u ovom slučaju, prodaja nepokretnosti).

2. Postupa po predlogu za izvršenje na osnovu verodostojne isprave radi ostvarenja novčanog potraživanja po osnovu izvršenih komunalnih i sličnih usluga

Ovo ovlašćenje (nadležnost) izvršitelja zaslužuje posebnu pažnju, pa samim tim i poseban tekst njoj posvećen, te ćemo na ovom mestu ukazati na najosnovnije. Pre svega ovo je jedini slučaj u kome izvršitelj odlučuje o predlogu za izvršenje, doduše u formi zaključka, a ne samo o predlogu za sprovođenje izvršenja. Zbog navedenog, reč je o vrlo važnom i velikom ovlašćenju koje je na izvršitelja prenela država. Osim što donosi zaključak o dozvoli izvršenja, izvršitelj, nakon izjavljenog prigovora za nadležni sud priprema u formi nacrtu i moguću odluku po prigovoru, na koju, ukoliko je odgovarajuća sud stavlja štambilj, čime je odluka po prigovoru doneta. Po našem mišljenju, nedovoljno je precizna odredba koja kaže "komunalnih i sličnih usluga". Generalno uzev nije dobro kada zakonodavac koristi takva rešenja i takve formulacije. Ovde će dakle praksa morati da zauzme stanovište šta se podrazumeva pod "sličnim" potraživanjima. U svakom slučaju radi se o uobičajenim potraživanjima koja se odnose za naplatu troškova: stanarine, utroška električne energije, utroška vode, utroška grejanja, naknade za korišćenje gasa, odnošenje smeća, i druge komunalne usluge prema odredbama Zakona o komunalnim delatnostima. Pod sličnim potraživanjima sigurno možemo pretpostaviti troškove telekomunikacionih provajdera (mobilni telefoni, kablovska televizija, internet i slično). Po našem mišljenju bilo bi veoma loše ukoliko bi se ovaj spisak sličnih potraživanja neprimereno širio jer bi se na taj način jedna inače, po nama, sporna odredba tumačila preterano ekstenzivno. Odredbu o komunalnim i njima sličnim potraživanjima, te isključivo ovlašćenje izvršitelja za odobravanje i

sprovođenje ovih izvršenja, morali bismo tumačiti krajnje restriktivno jer će se jedino na takav način ova odredba i moći pravdati.

3. Dostavlja svoja akta, kao i podneske i sudske odluke po ovlašćenju suda

Izvršitelj ima pravo da dostavljanje vrši neposredno ili putem pošte, ili na neki sličan način. No za njega naravno važe iste odredbe koje se primenjuju, prema pravilima Zakona o parničnom postupku i Zakona o izvršenju i obezbeđenju, za sud, odnosno sudskog izvršitelja. Dakle, on je vlastan da dostavlja svoja akta i da evidentira način i vreme ove dostave. Ukoliko dostavu vrši neposredno onda će to uraditi po opštim pravilima o neposrednoj dostavi (lična dostava, dostava odraslom članu porodice, dostava advokatu, pribijanje na vrata, dostava pravnom licu i slično).

Zakonodavac uvodi jednu novinu kojom se izvršitelj ovlašćuje da po nalogu suda vrši i dostavu podnesaka, te sudskih odluka (može biti u pitanju parnični, vanparnični, pa i krivični postupak). Ovo ovlašćenje izvršitelja je dakle izvedeno ovlašćenje iz zakona ali samo u slučaju kada ga je na to nalogom ovlastio sud.

Zbog navedenog, moramo razlikovati dve vrste dostava koje može vršiti izvršitelj. Prva se odnosi na ovlašćenje izvršitelja da dostavlja svoja akta. Jedino ograničenje je ono koje se odnosi na zakonitost postupanja u takvoj dostavi. Drugo ovlašćenje, takođe, podrazumeva zakonitost dostavljanja ali ono proističe iz prenetog ovlašćenja izvršitelja odnosno ovlašćenja koje mu je dao sud radi sprovođenja dostave.

4. Prikuplja podatke o imovinskom stanju izvršnog dužnika

Veoma značajno ovlašćenje, koje podrazumeva veoma širok krug aktivnosti izvršitelja. Izvršitelj će svakako početi od uobičajenih načina, kao što su, kod pravnih lica uvid u registar kod Agencije za privredne registre (privredna društva) ili kod privrednog suda (određene ustanove, škole, fakulteti). Uvidom u registar pravnih lica utvrdiće se sedište tog pravnog lica te eventualna, njegova imovina. Takođe preko centralnog registra kod NBS, izvršitelj će utvrditi brojeve računa izvršnog dužnika.

Izvršitelj će moći da pribavlja podatke od zemljišne knjige ili iz drugog javnog registra, RGZ - katastar o nepokretnostima. Izvršitelj će od Ministarstva unutrašnjih poslova zatražiti podatke o posjedovanju vozila, građevinskih mašina ili drugih prevoznih sredstava koja se registruju u Ministarstvu unutrašnjih poslova. Izvršitelj će takođe moći da pribavi i podatke od Centralnog registra hartija od vrednosti o eventualnim vlasničkim pravima (akcije) ili od Agencije za privredne registre (udeli). Izvršitelj je ovlašćen da pribavi i sve druge podatke koji su relevantni za utvrđivanje imovnog stanja izvršnog dužnika. Izvršitelj naravno može zatražiti i od samog izvršnog poverioca ali i od izvršnog dužnika da mu pomogne u prikupljanju podataka ili da mu naprosto dostave podatke o imovnom stanju. Ovo ovlašćenje izvršitelja ne utiče na njegovu obavezu da i sam pokuša da pribavi podatke o imovnom stanju izvršnog dužnika. Naime, već smo rekli da na bazi iskustva iz uporednog prava, ne očekujemo pasivan odnos izvršitelja prema imovnom stanju dužnika. On je zainteresovan za sprovođenje izvršenja i po logici stvari motivisan da se izvršenje sprovede. To dalje znači, da se on neće, poput sudskog izvršitelja, pasivno ophoditi prema postupku izvršenja te nije logično očekivati da će on samo čekati obaveštenja od izvršnog poverioca ili eventualno priznanje izvršnog dužnika kojom imovinom raspolaže. Njegova uloga je svakako aktivna i ona će podrazumevati efikasan rad na terenu, prikupljanje podataka ali i stalnu i kvalitetnu saradnju sa drugim državnim organima koji vode baze podataka o građanima ili za građane kao i sa drugim državnim ili nedržavnim institucijama koje poseduju određene podatke. Na izvršitelja se neće ni odnositi sva ograničenja koja predviđa Zakon o zaštiti podataka o ličnosti. Tako, na primer, podatak kolika je zarada izvršnog dužnika, ne može biti uskraćen izvršitelju i poslodavac kod koga izvršni dužnik radi ne može se pravdati zaštitom podataka o ličnosti građana. Isto se odnosi i na banke ili neka osiguravajuća društva u pogledu imovine izvršnog dužnika. Sasvim je sigurno da će trebati izvesno vreme da se i fizička i pravna lica naviknu na rad izvršitelja ali i da sami izvršitelji ostvare kvalitetnu saradnju sa onim relevantnim subjektima (državnim ili nedržavnim organima ili pojedincima) koji imaju određene podatke o imovnom stanju izvršnog dužnika, te da se stvori u javnosti uverenje da je obaveza svih (a to Zakonom jeste propisano), da izvršitelju dostavljaju neophodne podatke o imov-

nom stanju izvršnog dužnika. Služba izvršitelja će se afirmisati tek ukoliko ona bude radila efikasno. Preduslov za efikasan rad izvršitelja upravo jeste i mogućnost, ali i ovlašćenje, da sazna podatke i da dejstvuje prema tim podacima.

5. Sprovodi popis, procenu imovine, plenidbu i prodaju pokretne imovine i nepokretnosti

Ova ovlašćenja su po našem uverenju pravilno koncipirana. Ispravljen je propust iz prvog dela Zakona o izvršenju i obezbeđenju. Naime, u poglavlju, koje "govori" o izvršenju na pokretnim stvarima, zakonodavac samo predviđa popis, procenu i prodaju pokretnih stvari, dok plenidbu ne navodi. I kasnije kada razrađuje svaku od ovih radnji, zakon govori samo o popisu, proceni, čuvanju i prodaji, ali plenidbu ne spominje. Po našem mišljenju u tački 7. člana 325. Zakona se pravilno utvrđuje svaka od ovih radnji pa se tako predviđa i plenidba. Inače u svim ranijim zakonima koji su uređivali izvršni postupk, a koji su primenjivani u nas (Zakon iz 1930. god, Zakon iz 1978. god, Zakon iz 2000. god. te Zakon iz 2004. god) govore o izvršnim radnjama kod prodaje pokretnih stvari i to su: popis, procena, plenidba i prodaja. To je i razlog zašto smo skloni da poverujemo da je naprosto redakcijskom greškom prilikom izrade zakona izostala plenidba, bez koje se zapravo ne može ni sprovesti izvršenje na pokretnim stvarima. To je i razlog zašto ćemo svaku od ovih radnji posebno analizirati.

Izvršitelj je ovlašćen da sprovede popis pokretnih stvari koje zatekne u stanu ili u poslovnim prostorijama izvršnog dužnika. Popis je zapravo izvršna radnja kojom izvršitelj, na osnovu zakonskih ovlašćenja, stvara osnov za upis založnog prava na određenoj stvari. Kada popiše određenu stvar, to ima za posledicu da se izvršnom dužniku ograničavaju prava, koja inače kao vlasnik ima na stvari. Izvršni dužnik popisanu stvar ne sme otuđiti, opterećivati, niti na neki drugi način njome raspolagati ili uništiti. Moguće je i to je pravilo, predviđeno zakonom, da izvršitelj ostavi popisanu stvar izvršnom dužniku na čuvanje, mada je može dati i izvršnom poveriocu ili trećem licu na čuvanje. Ukoliko je popisana stvar ostala kod izvršnog dužnika u fizičkom pritežanju, on ni u kom slučaju u odnosu na nju ne može više ostvarivati sva imovinska prava. Faktički se popis konstatuje, tako što se na određenoj stvari koja je

predmet popisa, stavi vidna nalepnica ili adekvatno naznačenje koje podrazumeva da je stvar popisana.

Nalepnica koja potvrđuje da je određeni predmet popisan mora sadržati ime izvršitelja koji je izvršio popis, datum popisa, broj predmeta po kome se postupa kao i kratko objašnjenje da je stvar popisana u izvršnom postupku, da se ista ne može koristiti, otuđiti ili uništiti. Nalepnica mora biti snabdevena i urednim pečatom izvršitelja.

Sledeća radnja koju mora izvršiti izvršitelj je procena. Već smo u nekoliko referata izrazili svoje neslaganje sa imeprativnom zakonskom odredbom iz Zakona o izvršenju i obezbeđenju kojom je predviđeno da u izvršnom postupku nije dozvoljeno veštačenje. Obrazložili smo da je veštačenje jedno od dokaznih sredstava koje predviđa Zakon o parničnom postupku a da Zakon o izvršenju i obezbeđenju pak predviđa shodnu primenu odredaba Zakona o parničnom postupku. Takođe na više mesta sam Zakon o izvršenju i obezbeđenju govori o neophodnosti veštačenja s tim što koristi sve druge sinonime za reč veštačenje ne bi li ovu reč koju je izostavio iz samog zakonskog teksta izbegao. Tako se na primer postavlja i pitanje kako će izvršitelj u okviru svojih ovlašćenja izvršiti procenu popisane stvari. Možemo pretpostaviti da kada se radi o "uobičajenim" stvarima za popis izvršitelj može na osnovu svog iskustva, opštih znanja ali i uz pomoć cenovnika sa interneta, raznih kataloga i slično da utvrdi vrednost. To se pre svega odnosi na uobičajene stvari iz domaćinstva kao što su: televizori, radio aparati, muzički uređaji, kompjuteri, putnička vozila i slično. Ali u izvršnom postupku izvršitelji se susreću i sa brojnim stvarima čija vrednost nije ni opštepoznata i koje ne spadaju u "uobičajene predmete izvršenja". Tu pre svega mislimo na razne vrste umetničkih slika, umetničkih predmeta, nakita od plemenitih metala, specifičnih tehničkih uređaja i mašina, instalacija i slično. Sve ove pokretne stvari spadaju u krug stvari na kojima se može sprovesti izvršenje, te se zato i postavlja pitanje kako i na koji način će izvršitelj utvrditi vrednost ovih stvari. Ukoliko se radi o umetničkoj slici samo veoma iskusni stručnjaci mogu proceniti da li se radi o originalu ili o reprodukciji, kolika je tržišna vrednost takve slike i slično. Da li se radi o numizmatičkoj zbirci ili turističkim suvenirima, da li se radi o arheološkim vrednim predmetima ili o njihovim kopijama, kolika je vrednost nekih posebnih mašina, alata ili insta-

lacija, ne može sa sigurnošću znati izvršitelj koji je po naobrazbi diplomirani pravnik, sa za to posebno položenim ispitom za izvršitelja. Zato izražavamo svoju bojazan da će se stvarati brojne teškoće prilikom sprovođenja izvršenja ukoliko se samo izvršiteljima ostavi pravo da vrše procenu pojedinih stvari ili da tu procenu vrše bez adekvatne ili stručne pomoći. Zato je neophodno da se u navedenim situacijama koristi ovlašćenje iz člana 92. stav 3. Zakona o izvršenju i obezbeđenju i da izvršitelj odluči, da se procena izvrši na osnovu pismene ili usmene informacije o ceni dobijene od odgovarajućih organizacija, institucija ili pravnih, odnosno fizičkih lica. To u stvari podrazumeva pribavljanje stručnog mišljenja od strane lica kvalifikovanog da takvo mišljenje da (na primer kustos, zlatar, juvelir, numizmatičar i slično), a neće biti reči o veštačenju. U svakom slučaju, izvršitelj je dužan da kada izvrši popis određene stvari i utvrdi njenu vrednost. Razlog zašto se ova vrednost mora odmah utvrditi je upravo činjenica da se po pravilu izvršnom dužniku ostavlja još jedan kraći vremenski period da nakon izvršenog popisa i procene "razmisli i odluči" da li će namiriti izvršnog poverioca ili će dozvoliti da se stvar koja je popisana i potom procenjena pleni i potom proda. Uzmimo, na primer, da je izvršitelj usled svoje nestručnosti predmet koji je bižuterija procenio kao da je zlatan i odredio mu nesrazmernu cenu. Izvršni dužnik će biti sasvim sigurno zadovoljan jer će na osnovu pogrešne procene izvršitelja sa relativno bezvrednom stvari namiriti potraživanje izvršnog poverioca. Takođe, izvršni dužnik mora da zna kolika je novčana zamena za popisanu stvar, a što se upravo utvrđuje u fazi procene.

Ukoliko ni u dodatno ostavljenom roku izvršni dužnik ne namiri izvršnog poverioca, izvršitelj je ovlašćen da stvar pleni. Plenidba je radnja kojom se fizički stvar oduzima od izvršnog dužnika ukoliko je njemu bila ostavljena na čuvanje. Ukoliko je stvar bila predata izvršnom poveriocu ili trećem licu na čuvanje, izvršitelj će zaključkom konstatovati da je stvar fizički zaplenio, odnosno lice kod koga je stvar bila na čuvanju oslobađa se odgovornosti za nestanak ili oštećenje te stvari. Ukoliko je stvar bila kod izvršnog dužnika, ona se fizički odnosi i smešta u poslovne prostorije izvršitelja, magacin koji poseduje ili koristi izvršitelj, smešta se u trezor ukoliko je stvar veće vrednosti, skladišti se kod skladištara ukoliko je stvar takve prirode da ne može biti smeštena u poslovne

prostorije izvršitelja ili se obezbeđuje njeno čuvanje na poseban način u zavisnosti od svojstava stvari (sef u banci ili posebni oblici skladištenja ili čuvanja).

Trenutkom plenidbe, koja se mora precizno evidentirati, izvršni dužnik se oslobađa odgovornosti za korišćenje, propast ili otuđenje stvari i od tog trenutka izvršitelj preuzima odgovornost za zaplenjenu stvar. Izvršitelj odgovara i ukoliko je stvar stavio kod skladištara ili u neki iznajmljeni prostor što dodatno komplikuje položaj izvršitelja, bez obzira na njegova prava prema skladištaru ili licu koje mu obezbeđuje prostor. Ukoliko je izvršitelj predmete koje je plenio stavio u svoje poslovne prostorije ili magacin koji on koristi, ima dodatnu odgovornost za obezbeđivanje i adekvatno čuvanje zaplenjene stvari.

Izvršitelj je potom ovlašćen da vrši i prodaju pokretnih i nepokretnih stvari. Ova izvršenja na pokretnim stvarima su u praksi najčešća, te je pravno tehnički bilo logičnije da se zaokruže ovlašćenja izvršitelja u postupanju sa pokretnim stvarima, a posebno urede ovlašćenja u izvršenju na nepokretnosti. Naravno da izvršitelj ima ovlašćenja u prodaji kako pokretnih tako i nepokretnih stvari ali u skladu sa ograničenjima koja su predviđena u delu zakona koji najpre govori o namirenju na osnovu pokretnih stvari te namirenju na nepokretnosti. Oba namirenja su u okviru dela koji govori o namirenju na novčanim potraživanjima.

Da bismo zaokružili ovlašćenja izvršitelja treba reći da kada je stvar oduzeta od izvršnog dužnika ili je prenetu od strane izvršnog poverioca ili trećeg lica u državinu izvršitelja tada je on ovlašćen ali i obavezan da pristupi prodaji. Stvari, na kojima se može sprovesti izvršenje i koje mogu biti predmet prodaje, su samo stvari koje su u prometu. Izuzimanje od izvršenja, a time i u pogledu plenidbe i prodaje, odnosi se na sve stvari koje nisu u prometu, kao što su na primer narkotici ili bombe, automatske puške i slično. Ove stvari dakle ne mogu biti ni oduzete od strane izvršitelja u postupku plenidbe, niti mogu biti predmet prodaje. Ove stvari su najčešće predmet oduzimanja od strane Ministarstva unutrašnjih poslova ali za izvršitelja važi pravilo da stvari koje nisu u prometu ne mogu biti ni zaplenjene pa samim tim ni prodate.

Osim navedenog, izvršitelj naravno treba da vodi računa da se stvari, prvenstveno prodaju putem usmenog i javnog nadmetanja, koje uglavnom obezbeđuje najpovoljnije unovčenje, pa tek po-

tom putem neposredne pogodbe. Zakon predviđa čitav niz uslova za sprovođenje izvršenja kao što su javno objavljivanje, način licitiranja, uplata sredstava, namirenje izvršnog poverioca, nastavak izvršenja ukoliko se prodajom pokretnih stvari nije izvršni poverilac u potpunosti namirio odnosno povraćaj novca izvršnom dužniku ukoliko je ostvareni iznos prodajom veći od iznosa potraživanja uvećanog za kamate i troškove postupka.

Izvršitelj ima ovlašćenje da u skladu sa zakonom predviđenim ograničenjima i zakonom predviđenom procedurom proda i nepokretne stvari bilo da se radi o stanu, kući, poslovnom prostoru, vikendici, garaži, parceli i slično. To podrazumeva, preduzimanje svih izvršnih radnji u postupku izvršenja na nepokretnosti: utvrđenje vrednosti, prodaju (usmeno nadmetanje, neposredna pogodba), dodeljivanje, predaju (uključujući i fizičko ispražnjenje i uvođenje u posed kupca) i, na kraju, namirenje.

6. O svom trošku i na svoju odgovornost poverava trećim licima prodaju imovine

Ovo ovlašćenje je izuzetak u odnosu na ranija pravila Zakona o izvršnom postupku. Naime zakonodavac predviđa da izvršitelj može poveriti trećem licu prodaju imovine što praktično znači kompletne imovine izvršnog dužnika bez obzira da li se radi o pokretnim stvarima, nepokretnostima, akcijama ili udelima. Ipak zakonodavac stavlja dva izuzetno značajna ograničenja na ovako utvrđeno ovlašćenje izvršitelja. To je, najpre, ograničenje da on to radi o svom trošku. On ne može troškove ovakvog izvršenja prevaliti na izvršnog poverioca ili izvršnog dužnika. Takođe, on snosi i odgovornost za eventualno uništenje ili oštećenje stvari ukoliko je poverio prodaju trećim licima. Zakon predviđa mogućnost da izvršitelj pojedinim specijalizovanim službama koje se bave na primer prometom nepokretnosti, komisionom prodajom, agencijama za prodaju vozila, berzanskim dilerima (njima se uvek poverava prodaja akcija koje su predmet trgovine na berzi) ili nekim drugim specijalizovanim službama poveri prodaju. On će to svakako učiniti ukoliko proceni da će specijalizovane službe to uraditi bolje od njega, da će postići veću cenu, da će to uraditi stručnije. Naravno mora postojati i ekonomski interes da bi ovako nešto učinio. On to ne može učiniti na uštrb osnovnih prava stranaka u postupku. Tako,

na primer, ukoliko dođe do uništenja ili nestanka stvari, do njenog oštećenja ili neke druge štetne radnje, izvršitelj odgovara kao osoba koja je preuzela obavezu sprovođenja izvršenja. On ne može tu odgovornost preneti na drugog. Takođe ova radnja ne može povećati ukupne troškove izvršenja što praktično znači da je izvršitelj dužan da ove poslove o poveravanju prodaje uradi samo u onim slučajevima kada je siguran da će se postići veći efekat odnosno kada postoji ekonomski interes da neka specijalizovana služba koja se time bavi profesionalno može adekvatnije da sprovede prodaju.

7. Prima i čuva popisanu ili obezbeđenu imovinu izvršnog dužnika, nalaže prenošenje vlasništva nad imovinom i obavlja deobu imovine i novčanih sredstava ostvarenih njenom prodajom

Ova ovlašćenja čine celinu sa odredbama koje se odnose na izvršenja radi ostvarenja novčanog potraživanja, fizičke deobe ali i odredbama koje se odnose na obezbeđivanje potraživanja. Naime prilikom samog popisa izvršitelj treba da zna šta će činiti sa stvarima koje su popisane. U praksi, što i Zakon propisuje kao pravilo, ove stvari se najčešće ostavljaju izvršnom dužniku na čuvanje. Popis je garancija da se stvar neće koristiti, uništiti ili otuđiti. Izvršitelj može da popisanu stvar preda izvršnom poveriocu na čuvanje odnosno da je da trećem licu. Zakon predviđa mogućnost da izvršitelj uzme od izvršnog dužnika stvar koja je popisana te da u jednom kraćem vremenskom periodu ostavi mogućnost izvršnom dužniku da u celini ili delimično namiri poverioca. Ukoliko do namirenja dođe, izvršitelj je naravno dužan da stvar odmah vrati izvršnom dužniku.

Izvršitelj ima i mogućnost da čuva stvar koja je predmet obezbeđenja potraživanja. Do ovoga može doći u sledećim slučajevima. Izvršni dužnik može, na primer, da preda stvar izvršitelju, i da na taj način pruži obezbeđenje potraživanja do donošenja na primer odluke suda po drugostepenom postupku ukoliko je prvostepena odluka suda bila nepovoljna po izvršnog dužnika. Na taj način izvršni dužnik garantuje da će poverilac biti namiren. Izvršni dužnik takođe može predati stvar izvršitelju kao sredstvo obezbeđenja u slučaju sudskog ili vansudskog poravnanja. U takvim situacijama izvršni dužnik garantuje izvršnom poveriocu da će istekom od-

ložnog roka koji je na primer predviđen u sudskom ili vansudskom poravnanju njegovo potraživanje biti namireno. Izvršitelj naravno može oduzeti stvar od izvršnog dužnika ukoliko postoje realne okolnosti da će stvar kod izvršnog dužnika biti korišćena, da će biti oštećena ili da će se na bilo koji drugi način umanjiti njena vrednost.

Izvršitelj može i na predlog izvršnog poverioca odlučiti da stvar, ukoliko je ona prikladna za čuvanje, oduzme od izvršnog dužnika i da je kod sebe zadrži i da je čuva.

Ukoliko je izvršitelj preuzeo na čuvanje stvari koje su popisane ili koje su obezbeđene, na njega se primenjuju opšta pravila o odgovornosti za preuzetu tuđu stvar. Prestankom razloga za čuvanje, protekom označenog roka ili namirenjem izvršnog poverioca na drugi način, izvršitelj je dužan da stvar sa eventualnim plodovima odmah preda izvršnom dužniku. Ukoliko je treće lice dalo stvar kao meru obezbeđenja za izvršnog dužnika, izvršitelj je dužan da i trećem licu odmah vrati stvar kada su za to ispunjeni uslovi (protek označenog roka u kome je stvar data na čuvanje, namirenje izvršnog poverioca na drugi način, prestanak razloga za sprovođenje izvršenja usled ukidanja klauzule pravosnažnosti, preinačenje odluke koja je predstavljala izvršnu ispravu, povlačenje predloga od strane izvršioca i drugi razlozi koji dovode do sprečavanja sprovođenja izvršenja).

Izvršitelj je dužan da stvar koju je uzeo na čuvanje čuva ne sa običnom pažnjom već sa posebnom pažnjom jer se radi o licu koje je profesionalno osposobljeno za obavljanje izvršiteljskog posla i koje ima posebnu odgovornost za postupanje u ovim stvarima.

Pod pojmom uzimanja na čuvanje podrazumevaju se svi oblici koji u praksi mogu nastati. To su: da se stvar koja je prikladna čuva u kasi ili sefu izvršitelja u njegovoj kancelariji, da se čuva u kasi ili sefu banke ili druge specijalizovane ustanove u kojoj je izvršitelj iznajmio sef, da je stvar smeštena u magacinski prostor koji koristi izvršitelj, da je stvar smeštena kod skladištara ili za to posebno osposobljene ustanove koja se bavi čuvanjem ili skladištenjem ili da se stvar nalazi u specijalizovanoj ustanovi koja se takođe profesionalno bavi čuvanjem ili skladištenjem stvari (rezervoari, hladnjače ili drugi prostor sa posebnim uslovima).

Izvršitelj je ovlašćen i da nalaže prenošenje vlasništva nad imovinom. To praktično znači da ukoliko je ispunjen uslov za

sprovođenje izvršenja izvršitelj je ovlašćen da stvar koju je preuzeo na čuvanje koja se nalazila kod izvršnog dužnika ili koja se nalazila kod trećih lica na čuvanju, preda izvršnom poveriocu (kada se koristi pravom dodeljivanja) ili kupcu uz nalog da je došlo i do prenoša vlasništva. Izvršitelj je ovlašćen da i kod nadležnih državnih organa koji vode javne registre o vlasništvu izda nalog o prenosu vlasništva na primer sa izvršnog dužnika na poverioca ili kupca. To može da bude: evidencija zemljišnih knjiga, evidencija katastra ili druga javna evidencija o nepokretnostima, evidencija Ministarstva unutrašnjih poslova o registru vozila, evidencija Ministarstva unutrašnjih poslova o vlasništvu nad oružjem, Agencija za privredne registre u vezi sa prenosom udela u d.o.o. Dakle izvršitelj može na svaki mogući način, a u skladu sa pozitivnim propisima, izdati nalog državnim organima ili drugim službama koje se bave evidencijom o vlasništvu ili registrom vlasništva odnosno korisnika.

Izvršitelj ima prema zakonu i još jednu logičnu funkciju, a to je da obavlja deobu imovine, te novčanih sredstava koja su ostvarena njenom prodajom. Tako na primer ukoliko je predmet izvršenja nekretnina koja se fizički ne može podeliti, izvršitelj je dužan da izvrši prodaju i na taj način razvrgne suvlasničku zajednicu i raspodeli novac dobijen prodajom suvlasnicima, srazmerno veličini njihovih udela. U pojedinim slučajevima uređivanja načina korišćenja zajedničke stvari (dvorište, podrumi, tavanski prostor i slično) izvršitelj će takođe biti ovlašćen da nakon sprovedenog izvršenja izvrši i fizičko razgraničenje i da uvođenjem u posed preda deo koji pripada izvršnom poveriocu i deo koji pripada izvršnom dužniku.

Izvršitelj je takođe ovlašćen da izvrši i raspodelu sredstava koja su ostvarena prodajom pokretnih stvari ili prodajom nekretnine. Tako na primer ukoliko je potraživanje izvršnog poverioca 100 dinara, sa kamatom i troškovima postupka a na javnoj licitaciji se stvar koja je predmet prodaje proda za 120 dinara, izvršitelj je dužan da izvršnom poveriocu preda iznos koji podrazumeva njegovu glavno potraživanje sa pripadajućom kamatom i troškovima, a da preostali iznos koji je ostvaren prodajom preda izvršnom dužniku jer on ima pravo na razliku od ostvarene cene do namirenja potraživanja.

Na identičan način realizuje se ovo ovlašćenje izvršitelja i kod novčanih potraživanja tako što je izvršitelj ovlašćen da deo

sredstava koja pripadaju izvršnom poveriocu nakon sprovedenog izvršenja preda izvršnom poveriocu a ukoliko je nešto novčanih sredstava preostalo onda da ta preostala novčana sredstva preda izvršnom dužniku.

8. Na zahtev izvršnog dužnika, odnosno izvršnog poverioca posreduje u cilju postizanja sporazumnog rešenja

Ovo predstavlja značajnu novinu. Naime, izvršitelj može da posreduje u rešavanju odnosa koji postoji među strankama. Prema pravnoj teoriji u izvršnom postupku nije moguće sačiniti poravnanje. Tako je iz razumljivog razloga jer bi zaključeno poravnanje predstavljalo izvršni naslov - kao svaka druga izvršna isprava, te bi se opet postavilo pitanje sprovođenja tog poravnanja. To bi moglo da ide u nedogled jer bi se možda kasnije i to zaključeno poravnanje u izvršnom postupku moglo preispitivati ili zaključivati neko treće, četvrto i tako u nedogled sa zaključivanjem poravnanja. Zbog toga u izvršnom postupku možemo govoriti, o sporazumu stranaka o načinu sprovođenja izvršenja. To je i razlog zašto je zakonodavac ostavio mogućnost izvršitelju da po zahtevu stranaka posreduje u razrešavanju odnosa proisteklog donošenjem izvršne isprave. Po našem mišljenju ovo ovlašćenje izvršitelj može i samoinicijativno da koristi bez formalnog predloga stranaka. On će to učiniti kada god proceni da iole postoje šanse da se stranke "razumno ponašaju" i da na neki od zakonom predviđenih načina postignu kompromisno rešenje. Način sprovođenja izvršenja u pojedinim slučajevima može biti izuzetno komplikovan i skup. To je sasvim sigurno i razlog zašto je zakonodavac predvideo ovo ovlašćenje izvršitelja kako bi se gde god je to moguće, polazeći od načela efikasnosti i ekonomičnosti, postigli ciljevi izvršnog postupka. Tako, izvršitelj može predložiti samoinicijativno ili po predlogu stranaka kako će doći do otklanjanja nedostatka u instalaciji koju je izvršni dužnik pokvario i zbog koje izvršni poverilac ima problema (grejanje, vodovod ili kanalizacija, električna energija i slično). Kompromisnim rešenjem izvršni poverilac i izvršni dužnik mogu otkloniti te nedostatke u instalacijama ali možda i sporazumno razrešiti problem na celovit način tako što će osim neposrednog kvara na instalaciji popraviti i celokupan sistem instalacija koji izaziva ove nedostatke.

Izvršitelj sasvim sigurno ne spada u kategoriju "klasičnih medijatora ili miritelja". On nije po vokaciji primarno određen da sprovodi postupak posredovanja u rešavanju sporova između stranaka poput na primer posredovanja u bračnim sporovima između supružnika ili poremećenih rodbinskih odnosa. Ipak, zakonsko ovlašćenje izvršitelja može biti veoma korisno i kod najjednostavnijih stvari. Tako, na primer, izvršitelj može sugerisati izvršnom poveriocu da sačeka da izvršni dužnik primi zaradu i da nakon toga bude namiren. Takođe izvršitelj može posredovati i u dogovoru između strana da se dug veće vrednosti izmiri u nekoliko rata ili da se predaja nekih pokretnih stvari obavlja sukcesivno. Izvršitelj može posredovati i oko vremena isporuke pojedinih stvari, smanjivanja troškova sprovođenje izvršenja, određivanja najprikladnijeg termina za izvršne radnje koji bi najviše odgovarao i izvršnom poveriocu i izvršnom dužniku i slično. Na ovaj način izvršitelj dobija pozitivno ovlašćenje koje može biti u interesu obeju strana. Naravno izvršitelj će pokušati da postigne kompromis i da na taj način zadovolji obe strane u izvršnom postupku. No ukoliko do ovakvog kompromisa uz posredovanje izvršitelja ne dođe, izvršitelj je dužan da bez odlaganja sprovede izvršenje. Izvršitelj svakako ne može ni insistirati na posredovanju koje bi bilo na uštrb jedne od strana ili koje bi bilo u suprotnosti sa zakonom. Izvršitelj ne može ni da preterano insistira na posredovanju ukoliko bi ono bilo vezano za nesrazmerno popuštanje jedne strane u odnosu na drugu stranu.

Ipak možemo reći da je ovlašćenje izvršitelja da posreduje izuzetno značajno i zbog opšteg ugleda i afirmacije ove nove pravosudne profesije. Uverenje u javnosti da je izvršitelj "uterivač dugova i slično", mora biti otklonjeno ili barem u granicama mogućeg relativizovano. Odredba kojom on posreduje i pokušava kompromis upravo ide u prilog tvrdnji da izvršitelj ne mora uvek da bude isključivo represivni organ i da njegovo postupanje mora uvek biti na štetu izvršnog dužnika. Njegov je zadatak da svakako obezbedi sprovođenje izvršenja, te da omogućiti izvršnom poveriocu da ostvari pravo koje je stekao izvršnom ispravom. Ipak on je dužan da poštuje i izvršnog dužnika i da pokuša da sprovede izvršenje na celishodan i prihvatljiv način. Poštujući opšta pravila izvršnog prava, izvršitelj može i sam ponuditi neki od za obe strane prihvatljivih načina sprovođenja i izvršenja što će svakako u javnosti stvoriti uti-

sak da je izvršitelj i osoba koja poštujući zakon i obezbeđujući prava izvršnog poverioca ipak vodeći o računa o izvršnom dužniku, može da iznađe rešenje koje je prihvatljivo za obe strane.

9. Prima i prenosi novčana sredstva, u skladu sa Zakonom o izvršenju i obezbeđenju

Ovde imamo nekoliko različitih slučajeva pa ćemo pojedinačno objasniti svaki. Najjednostavnija situacija je kada naprosto izvršni dužnik izmiri svoje novčano potraživanje prema izvršnom poveriocu (plati dug za neku od neizmirenih komunalnih obaveza) a izvršitelj ovaj novac fizički preda ili uplati na račun izvršnog poverioca. Ovde je izvršitelj puka transmisija u sprovođenju izvršenja. Tako, na primer kada dođe u stan izvršnog dužnika da bi vršio popis, procenu i plenidbu imovine, izvršni dužnik može da izvršitelju da novac. Tada će izvršitelj preneti na napred opisani način to potraživanje izvršnom poveriocu. Ukoliko primljeni novac nije dovoljan, izvršitelj će konstatovati delimično namirenje zapisnikom o namirenju, a nastaviti sprovođenje izvršenja.

Druga moguća situacija je i kada dođe do javne prodaje oduzetih pokretnih stvari ili javnog nadmetanja za prodaju neke od nekretnina. Kada se licu koje je na javnoj prodaji izlicitiralo najveću cenu, posle uplate, dodeli odlukom izvršitelja stvar, tada će izvršitelj predati ili uplatiti novac izvršnom poveriocu. Ukoliko se radi o većoj sumi novca nego što predstavlja glavno i sporedna potraživanja razliku će predati izvršnom dužniku. Ukoliko suma novca ostvarena prodajom nije dovoljna za kompletno namirenje u zapisniku o javnom nadmetanju konstatovaće se da je izvršni poverilac delimično namiren a da će se izvršenje nastaviti za ostatak duga. Kao što je poznato, najpre se namiruju troškovi, potom sporedna potraživanja - kamata pa tek na kraju glavni dug. Generalno uzev, izvršitelj može biti transmisija između izvršnog dužnika i izvršnog poverioca ali može biti i u aktivnoj ulozi da nakon sprovedenog izvršenja ili naplate duga ovaj iznos uplati ili preda u gotovom novcu izvršnom poveriocu. Ono što je najvažnije, jeste da izvršitelj novčana sredstva koja naplati u postupku sprovođenja izvršenja, mora da uplaćuje na poseban račun, koji mora otvoriti kod banke, i sredstva na tom računu moraju se zadržavati najkraće što je moguće.

Izvršitelj može primiti i novac od izvršnog dužnika radi izmirenja neke obaveze prema izvršnom poveriocu koja je uslovljena određenom radnjom ili istekom određenog roka. Ovakva vrsta delatnosti izvršitelja ranije je bila vezana za sudski depozit. Na primer ukoliko je postojao spor oko visine potraživanja ili uopšte o postojanju potraživanja, dužnik je mogao da novac deponuje u sud (sudski depozit) a da nakon dobijanja pravosnažne presude izvršni poverilac bude namiren. Dakle izvršitelj će istekom određenog roka ili konstatacijom da je došlo do ispunjenja neke od obaveza ili nekog od uslova izvršiti prenos sredstava i sredstva u gotovom novcu predati izvršnom poveriocu ili mu uplatiti na račun. To bi bila situacija kada je na primer zaključeno poravnanje kojim se izvršni dužnik obavezao da će 1. 1. 2012. godine isplatiti određeni iznos. Novac se može ostaviti kod izvršitelja u depozit s tim da će on dana 1. 1. 2012. godine namiriti izvršnog poverioca. Takođe izvršitelj može da zaprimi novac i za slučaj da nastupi neki uslov ili da se neka od obaveza ispuni.

V Kritički osvrt

U Zakonu su se pojavile neke "nove", ali ostale i neke "stare" greške koje su po našem mišljenju neodržive, bilo zato što su suprotne ustavnom konceptu ili zato što su u suprotnosti sa uobičajenim pravilima izvršnog prava. U nastavku rada analiziraćemo nekoliko karakterističnih rešenja iz novog Zakona o izvršnom postupku sa kojima se ne slažemo. To, naravno, ne znači da su sve druge odredbe najbolje rešenje ili da uživaju našu podršku. Izabrali smo neka od tih rešenja sa kojima se ne slažemo i za koja smatramo da bi morala biti izmenjena, preformulisana ili izbrisana.

1. Pravni lek

U relativno kratkoj istoriji izvršnog postupka kao posebne sudske procedure u nas, nijedno pitanje nije bilo toliko puta stavljano na dnevni red stručnih rasprava i toliko puta menjano. Zakon o izvršnom postupku koji je donet 1978. godine imao je izuzetno pravičan ali isto tako i izuzetno komplikovan sistem pravnih lekova. Naime sud je najpre donosio rešenje kojim dozvoljava izvršenje, a potom je tako doneto rešenje predstavljalo osnov za spro-

vođenje izvršenja. Protiv odluke kojom se dozvoljava izvršenje dužnik je imao, najpre, pravo prigovora o kome je odlučivao prvo-stepeni sud - dakle onaj sud koji je i doneo rešenje o dozvoli izvršenja. Nakon odluke o prigovoru sud je donosio rešenje kojim se na primer prigovor odbija kao neosnovan a potom je imao pravo žalbe drugostepenom sudu koji je odlučivao o žalbi na doneto rešenje po prigovoru.

U želji da otkloni ovu nepravilnost Zakon koji je donet 2000. godine na nivou tadašnje reducirane jugoslovenske države, ukinuo je dvostepeni sistem odlučivanja u izvršnom postupku i pravne lekove sveo samo na prigovor o kome je odlučivao sud koji je i doneo odluku. Godine 2004. došlo je do stavljanja van snage ovog rešenja upravo na bazi brojnih primedaba iz stručne javnosti te je skraćen sistem pravnih lekova tako što je uvedena žalba neposredno višem sudu na rešenje o izvršenju. Novim rešenjima Zakon o izvršenju i obezbeđenju ponovo nas vraća na neprikladni sistem prigovora i odlučivanja u istom sudu koji je doneo odluku. Zakonodavac ide i korak dalje te određuje da se prigovor protiv rešenja suda može izjaviti samo kada je to Zakonom izričito propisano. Posledice ovog naređenja zakonodavca, pri činjenici da je svesno ili nesvesno propustio da protiv nekih izuzetno značajnih rešenja (obustava postupka, nenadležnost, odbačaj prigovora trećeg lica...) propiše da je dozvoljen prigovor, ima za posledicu da su stranke ili treća lica uskraćeni za mogućnost kontrole zakonitosti navedenih rešenja u drugostepenom postupku, pa makar u ovom slučaju i pred sudom istog stepena. Tako se, na primer, može desiti da sudija iz bilo kog razloga (neznanje, zloupotreba, greška i slično), iako ne postoje Zakonom propisani uslovi za obustavu postupka izvršenja, rešenjem obustavi postupak. Prosto je nezamislivo da izvršni poverilac protiv takve odluke sudije nema pravo da izjavi pravni lek, imajući u vidu značajne posledice koje u odnosu na prava izvršnog poverioca proizvodi ovakva odluka. Moguća posledica će najverovatnije biti masovnije podnošenje ustavnih žalbi, jer se ni protiv pravosnažnih odluka suda u izvršnom postupku više ne može izjaviti vanredni pravni lek, s obzirom da je u novom Zakonu o parničnom postupku izostao zahtev za zaštitu zakonitosti.

Po našem mišljenju, ovakav sistem ima brojne nedostatke. Najpre, on ne odgovara ustavnom konceptu suštinske dvostepeno- sti odlučivanja, s obzirom da se dvostepenost ne obezbeđuje na

adekvatan način i time dovodi u pitanje pravo na delotvoran pravni lek. Ovde nije spor o primeni remonstrativnih ili devolutivnih pravnih lekova. Ovde je pitanje ustavnog koncepta zakonitosti izvršnog postupka, kao posebnog građanskog postupka koji ima za cilj obezbeđivanje zaštite prava izvršnog poverioca, izvršnog dužnika ali i trećih lica.

Opravdanje koje je dao zakonodavac opet svodi na načelo efikasnosti i načelo ekonomičnosti postupka. I opet ćemo, kao argument, istaći načelo zakonitosti koje nam se čini dominantnijim načelom od nesporno važnih načela ekonomičnosti i efikasnosti.

Da li treba da navodimo organizacioni problem koji postoji (na primer trenutno u Privrednom sudu u Zrenjaninu postoji troje sudija). Od organizacionog pitanja koje naravno može biti prevaziđeno upućivanjem sudije na rad u drugi sud kao ispomoć; delegiranjem nadležnosti drugog suda i slično mnogo važnije je pitanje obezbeđivanja nepristrasnosti u odlučivanju. U malim sredinama potencijalno postoji mogućnost uticaja lokalnih sredina te je svakaako dobro ukoliko predmet ide po žalbi u viši sud.

S druge strane, čini nam se izuzetno važnim i pitanje objedinjavanja sudske prakse. Na ovaj način kompletna sudska praksa ostaće na nivou prvostepenih sudova (osnovnih i privrednih sudova, kao stvarno nadležnih sudova za odlučivanje o izvršenju i obezbeđenju). Sudovi ne samo što neće imati faktičku kontrolu nad svojim radom, već neće imati ni uravnoteženu sudsku praksu koja ne sme biti rezultat pojedinačnih odluka prvostepenih sudova. Ovo posebno, kada imamo u vidu činjenicu da prvostepenu odluku donosi sudija pojedinac u izvršnom postupku.

Naravno, ne možemo zanemariti ni mogućnost nezameranja u okviru jednog suda, jer je sasvim logično očekivati da će sudije nerado gledati na činjenicu da se ukidaju ili preinačuju odluke koje je njihov kolega, sudija istog suda, doneo.

Sve navedeno govori, po našem uverenju, da bi bilo dobro u najkraćem mogućem roku izmeniti odredbu o pravnom leku u novom Zakonu o izvršenju i obezbeđenju. Želju zakonodavca da ubrza izvršni postupak potpuno razumemo ali se ona svakako mogla realizovati i na drugi način. Mi smatramo da se mnogo veći efekat postiže striktnim poštovanjem odredbe prema kojoj žalba izjavljena na prvostepeno rešenje ne zadržava izvršenje. Na taj način će se ulaganje žalbe pokazati potpuno neracionalnim za izvršnog

dužnika i njemu će to samo stvarati dodatne troškove. Ukoliko kao opšte pravilo bude prihvaćeno i u praksi realizovano da se izvršenje sprovodi nakon prvostepenog rešenja osnovog suda ili prvostepenog privrednog suda, onda će ulaganje žalbe kao pravnog leka biti nepotrebn trošak za izvršnog dužnika i samim tim retkost. Ukoliko se sud čak i opredeli (samo izuzetno i u posebnim slučajevima) da žalba zadržava sprovođenje izvršenja, zaštita prava izvršnog poverioca može se ostvariti polaganjem jemstva od strane izvršnog dužnika. Polaganjem jemstva u visini, odnosno, nivou potraživanja izvršni dužnik zapravo ništa ne dobija. On će ovome institutu pribegli samo ako je potpuno siguran ili ako čvrsto veruje u opravdanost ulaganja pravnog leka.

Na način koji mi predlažemo obezbeđuje se s jedne strane potpuna zaštita prava izvršnog poverioca, ne usporava se ni na koji način izvršni postupak ali se poštuje zakonski koncept dvostepenosti odlučivanja i uravnotežuju se prava izvršnog poverioca, izvršnog dužnika i eventualno prava trećih lica. Po našem uverenju žalba mora biti ostavljena kao pravni lek koji predstavlja dodatni kontrolni mehanizam prvostepenog suda i njegovog rada. Činjenica da su vanredni pravni lekovi u izvršnom postupku i teoretski ali i praktično eliminisani, dodatno nas uverava u mišljenju da se sudska praksa mora oformiti barem na nivou viših sudova te privrednog – apelacionog suda jer je rascepanost sudske prakse na nivo prvostepenih sudova neodrživa.

2. Odlaganje

Zakon o izvršenju i obezbeđenju u članu 6. predviđa i razrađuje načelo hitnosti postupanja. Zakon predviđa da je postupak izvršenja i obezbeđenja hitan, a da se u postupku izvršenja i obezbeđenja odlaganje ne može dozvoliti osim ako zakon nije izričito propisao drugačije.

Slično rešenje bilo je prisutno u Zakonu iz 2000. godine, pa se od njega odstupilo 2004. godine. Razlog zašto je ponovo zakonodavac uveo ovako radikalnu odredbu, po našem uverenju nije ni opravdan niti u skladu sa međunarodnim standardima.

Izvršenje predstavlja realni cilj sprovođenja u delo izvršne isprave pa samim tim predstavlja najvažniju fazu odlučivanja za izvršnog poverioca. Sasvim je jasno da nakon okončanja parničnog

ili nekog drugog postupka izvršni poverilac očekuje da će mu sud u najkraćem mogućem roku, sa najmanje troškova omogućiti realizaciju utvrđenog prava. Na ovo nas obavezuje i sam Zakon o izvršenju i obezbeđenju ali i evropski i svetski standardi koji govore o zaštiti prava građana te zaštiti njihove imovine.

Sve napred rečeno uopšte ne odstupa od naše poslovne intencije brzog i efikasnog izvršnog prava. Ipak kao poznavaoци izvršnog prava i sa aspekta pravne teorije ali i sa aspekta njegove praktične primene zalažemo se za nešto blaže zakonsko rešenje koje bi umnogome doprinelo uravnoteženom položaju prava i obaveza: izvršnog poverioca, izvršnog dužnika, te trećih lica. Naše nastojanje zasniva se na praktičnoj potrebi da se u izuzetnim slučajevima na kraći vremenski period omogući odlaganje. Bojazan od zloupotrebe prava na štetu izvršnog poverioca može se otkloniti na nekoliko načina: pribavljanje saglasnosti izvršnog poverioca za odlaganje po predlogu izvršnog dužnika, podnošenje zahteva za odlaganje od samog izvršnog poverioca na šta on svakako ima pravo ako imamo u vidu načelo dispozicije, određivanje jemstva kao zaštite prava za izvršnog poverioca koje će položiti izvršni dužnik ili treće lice za period odlaganja ili slično zakonsko rešenje.

Praksa nas uči da postoje životne situacije koje su komplikovanije od svakog normativnog supstrata. Tako, na primer, izvršni dužnik koji treba da primi zaradu, porodilja koja treba da bude iseljena iz stana, dete koje ima nekoliko dana ili nedelja do okončanja školske godine, a obuhvaćeno je merom iseljenja iz stana ili promenom sredine u kojoj živi i slično. Postoje životne situacije u kojima kruta norma ne može proizvoditi valjane efekte. Zato smo mi skloni rešenju kojim se od strane zakonodavca određuju stroga pravila, a ostavlja pravo izvršnom sudiji kao nosiocu zakonitosti u pojedinoj pravnoj stvari da odluči o tome da li je rešenje o odlaganju neophodno i da li je ono opravdano. Uvereni smo da će u postupcima izvršenja, bilo da će ih sprovoditi sud ili izvršitelj, biti faktičkih odlaganja, upravo i u situacijama na koje smo ukazali.

U periodu između 2000. i 2005. godine dužnici su se dovijali na razne moguće i nemoguće načine kako da odlažu izvršenje s obzirom na imperativnu odredbu koja je i tada važila da odlaganje po predlogu dužnika nije dozvoljeno. Tada su cvetali zahtevi za izuzeće sudija, predsednika suda, zaposlenih izvršitelja i slično. Tada se pojavio sistem alarmiranja bombi i druga nepravna sredstva

koja niti podržavamo niti opravdavamo. Ipak, polazeći od realnog koncepta da pravna norma mora biti prikladna i prilagođena životu zalažemo se za ublažavanje odredbe kojom se ostavlja sudiji da u izuzetnim slučajevima jedanput i to u ograničenom vremenskom periodu može odložiti izvršenje. Kao dodatnu zaštitnu meru treba odrediti i jemstvo koje će položiti izvršni dužnik ili treće lice i na taj način zaštititi prava izvršnih poverilaca. Nama se pak čini da je šteta od ovako krute pravne norme u makar jednom slučaju neuporedivo veća od bezbroj predmeta u kojima će ona dati doprinos i podstaći efikasnost suda.

3. Načelo oficijelnosti i izvršenje po službenoj dužnosti

U izvršnom pravu dominira načelo dispozicije. To je pravo izvršnog poverioca da podnese predlog za izvršenje i da tako traži realizaciju onoga što je utvrđeno u izvršnoj ispravi. Izvršni poverilac može tražiti: izvršenje punog obima što podrazumeva glavni dug, kamatu i troškove postupka, može tražiti samo naplatu glavnog duga bez sporednih davanja, može tražiti delimično glavni dug i slično. Izvršni poverilac u toku čitavog postupka može da odstane od daljeg sprovođenja izvršenja jer je on potpuno vlastan da odlučuje o podnetom predlogu. Sa druge strane izvršni dužnik je takođe u prilici da dobrovoljno izvrši obavezu i bez suda, a potom da se u toku čitavog izvršnog postupka saglasi sa sprovođenjem izvršenja u celosti ili delimično, da u dogovoru sa izvršnim poveriocem zameni sredstvo izvršenja ili da na drugi način postigne sporazum oko zadovoljavanja prava izvršnog poverioca.

Osim načela dispozicije, koje je dominantno načelo u samom izvršnom postupku, primenjuje se i načelo oficijelnosti. Profesor Borivoje Poznić govori o sudskom kretanju postupka kao obavezi suda da jedanput započeti izvršni postupak dovede do kraja. Ovo praktično znači da je sud u obavezi da svojim radnjama omogući izvršnom poveriocu okončanje izvršnog postupka odnosno da će sud na svaki mogući, zakonom predviđen način obezbediti realizaciju utvrđenog cilja. Ovaj deo načela oficijelnosti po nama nije sporan.

Sporno pitanje koje ovaj, ni raniji zakoni nisu uredili, a po našem mišljenju je neophodno, je preciznije uređivanje, a u jednom delu i dorada pravnih normi, koje se odnose na izvršavanje odluka po službenoj dužnosti. To su one životne situacije u kojima je sud

u nekom od postupaka (krivični, prekršajni, parnični ili vanparnični pa i izvršni) doneo rešenje o novčanom kažnjavanju nekog lica. U slučaju da to lice ne izvrši svoju obavezu, postupajući sudija (u krivičnom, parničnom ili vanparničnom postupku) svoje pravosnažno rešenje o novčanom kažnjavanju ili prvostepeno rešenje ukoliko je predviđeno da izjavljena žalba ne zadržava izvršenje, dostavlja izvršnom odeljenju prvostepenog suda na području gde izvršni dužnik ima prebivalište ili boravište radi sprovođenja izvršenja.

Zakonodavac predviđa da će troškove ovog postupanja predjudmiti sud po službenoj dužnosti iz budžetskih sredstava.

Ipak, nama se čini da je ova odredba sa aspekta ustavnog koncepta ali i procesnog prava manjkava. Po našem mišljenju neophodno je da zakonodavac odredi centralni organ za sprovođenje izvršenja po službenoj dužnosti, a to je (opet po našem mišljenju) Republičko javno pravobranilaštvo.

Republički pravobranilac je zakonski zastupnik države i on vodi sve postupke u kojima se država pojavljuje bilo kao tužilac ili tuženi odnosno kao poverilac ili dužnik. U navedenim slučajevima sud koji je doneo rešenje na primer o novčanom kažnjavanju, dostavljao bi ovo rešenje javnom pravobraniocu. Javni pravobranilac bi tada u funkciji izvršnog poverioca, kao zakonski zastupnik države, vodio postupak protiv izvršnog dužnika po opštim pravilima Zakona o izvršnom postupku.

Personalna subrogacija u ovoj stvari ne postoji, ali ne možemo, a da ne ukažemo da su izvršni poverilac - sud i organ koji odlučuje o zahtevu izvršnog poverioca suda opet sud.

Procesno problem nastaje ukoliko dužnik uloži prigovor kome se ovaj prigovor dostavlja. Ista je situacija ukoliko treća lica istaknu neka od zakonom predviđenih prava te ukoliko se povede postupak izlučnih ili razlučnih tužbi.

Načelo oficijelnosti u užem smislu reči za nas nije sporno, jer ono podrazumeva sudski postupak po pravilima izvršnog prava, bez ikakvog zastoja i ograničenja. Znači sud će učiniti sve da se postupak sprovede onako kako je to i zakonom predviđeno.

Naše neslaganje ogleda se u nepostojanju posebnog pravnog subjekta izvršnog poverioca koji će voditi postupak izvršenja u onim slučajevima kada je sud ili država poverilac prema izvršnome dužniku. Činjenica je da se u poslednje vreme izuzetno zaoštava pitanje oduzimanja imovinske koristi koja je stečena izvršenjem

krivičnih dela, zaoštava se pitanje oduzimanja predmeta koji su pomogli u sprovođenju izvršenja nekog krivičnog dela. Uvode se sankcije iz specifičnih kaznenih prava (prekršaji, privredni prestupi, carinski prestupi, poreske utaje, nedozvoljena trgovina, nepoštovanje komunalnog reda, ostvarivanje imovinske dobiti raznim prevarnim načinima i slično).

U ovim i sličnim predmetima sudovi ili drugi državni organi (carina, komunalna policija, poreske uprave i slično), donose izvršne naslove – odluke na osnovu kojih treba sprovoditi izvršenje. Zbog toga nam se čini potpuno neprikladno da upravo sud bude taj koji će vodeći postupak po službenoj dužnosti u sebi inkorporirati i funkciju izvršnog poverioca ali i organa koji odlučuje o pravima izvršnog poverioca i izvršnog dužnika a u pojedinim slučajevima i trećih lica.

4. Veštačenje u izvršnom postupku

Zakon o izvršenju i obezbeđenju, odredbom člana 30. stav 4, predviđa da veštačenje u postupku izvršenja nije dozvoljeno.

Nama se čini da je ova odredba neprimerena i neodrživa.

Republički parlament 2010. godine doneo je novi Zakon o veštačenju koji je u dobroj meri izneverio očekivanja stručne javnosti. Zakonodavac nije uredio brojna pitanja iz oblasti veštačenja koja se odnose na licenciranje veštaka, dužinu trajanja postupka, odnos između veštaka koji ovu delatnost obavljaju kao pravosudnu profesiju te ad hoc imenovanih veštaka, teritorijalno određenje na kojem području veštak može da obavlja svoju delatnost i slično. Ipak najozbiljniji problem je u činjenici da Zakon o veštačenju nije napravio razvrstavanje između različitih oblika veštačenja.

Za potrebe ovoga rada mi ćemo napraviti sasvim proizvoljnu, ali smatramo obrazloženu, sistematiku na sledeće vrste veštačenja:

- Obezbeđenje dokaza je specifična oblast veštačenja u kojoj sud po pravilu u vanparničnom postupku utvrđuje određenu nastalu činjenicu bez raspravljanja drugih spornih pitanja. Tako, na primer, ukoliko je došlo do oštećenja na vozilu ili u stanu nekog građanina, on se može obratiti prvostepenom sudu u vanparničnom postupku koji određuje veštaka sa zadatkom da se ovaj dokaz obezbedi. Zadatak veštaka je da utvrdi o kakvim se oštećenjima na vozilu ili u stanu podnosioca radi i da eventualno iskaže neophodne radove

koji bi se morali izvesti za otklanjanje posledica štetnog događaja te ceni koliko bi ti radovi (rad majstora i materijal) koštali. Obezbeđenje dokaza se razlikuje od veštačenja u klasičnom smislu reči jer nemamo dve suprotstavljene strane već ovaj dokaz samo služi da se on obezbedi i da posluži kasnije u nekom drugom postupku (vansudska nagodba, parnični postupak za naknadu štete i slično).

- Davanje stručnog mišljenja je posebna vrsta veštačenja u kojoj neko lice daje određeno stručno mišljenje sudu, a u zavisnosti od tog mišljenja će se dalje voditi postupak pred sudom. Tako, na primer, u postupku izvršenja sudski ili privatni izvršitelj vrše popis i plenidbu stvari u nečijem stanu. Ukoliko oni zateknu neku pušku, moraju znati da li je ta puška u dozvoljenom prometu ili ne. Ukoliko se, na primer, radi o lovačkoj pušci onda će se moći dozvoliti javna prodaja i iz toga namirenje izvršnog poverioca. U slučaju da je puška snajper ili karabin te da predstavlja deo vojnog ili policijskog naoružanja ona ne može biti u prometu. Identična situacija je na primer sa arheološkim, numizmatičkim ili drugim kulturnim ili istorijskim blagom jedne zemlje. Sigurno da ni izvršitelj, a ni sudija nemaju znanja o tome da li je neka stvar posebne vrednosti ili posebnih specifičnosti te da li će se primeniti odredbe o prodaji ili o izuzimanju od izvršenja.

Još je drastičnija situacija kada se radi o porodičnim sporovima. U slučaju da je zdravlje deteta ili njegov psihofizički integritet ugrožen sud može u izvršnom postupku odrediti oduzimanje deteta kao izuzetnu ali nadasve korisnu meru kojom se dete fizički odvaja od roditelja ili od onih sa kojima trenutno živi. Da li će pribegavati ovako drastičnoj odluci, sud sigurno mora da prethodno pribavi mišljenje ili da se konsultuje sa stručnim timom Centra za socijalni rad koji će biti sastavljen od psihologa, psihijatra, pedagoga, socijalnog radnika ili drugih sličnih profesija. Da li će i kako primeniti odredbe o oduzimanju deteta, sud mora pribaviti stručno mišljenje i pokušati da na najprikladniji način obezbedi sprovođenje izvršenja i time zaštititi dete.

- Procena je takođe jedan od specifičnih oblika veštačenja. Procenitelj je lice koje poseduje određena znanja ali i veštinu u pogledu utvrđivanja vrednosti pojedinih predmeta ili objekata na bazi tržišnih vrednosti koje važe za taj artikal ili objekat ali i na bazi iskustvenih kriterijuma o vrednosti koju takav predmet poseduje. Većina banaka koje se bave hipotekarnim kreditima imaju svoje

procenitelje koji obavljaju poslove za njih. Osiguravajuća društva imaju posebno osposobljene procenitelje za oštećenje vozila. Tako se i u izvršnom postupku ne možemo osloniti na znanje izvršitelja u pogledu procena. Sasvim sigurno da ako se radi o uobičajenim stvarima u pokuštvu izvršitelj može na bazi dugogodišnjeg iskustva i pribavljenih cenovnika odrediti tržišnu vrednost nekog predmeta, objekta ili poslovnih prostorija. Ali kada se radi o stvarima specifičnih osobenosti izvršitelj mora pribaviti neko stručno mišljenje. Zakonodavac se silno muči formulišući ovu radnju izvršitelja, uporno insistirajući na rešenju da veštačenje u izvršnom postupku nije dozvoljeno.

- Veštačenje u užem smislu reči predstavlja radnju koju za potrebe suda obavlja lice koje ima određena znanja, a kojim znanjima sud ne raspolaže. Prilikom fizičke deobe zajedničke stvari, uvođenja u posed, ponovnog smetanja državine i drugim sličnim predmetima potpuno je nezamislivo kako će se ovi poslovi obaviti bez veštaka geometra koji će na licu mesta utvrditi gde je linija međe, gde je linija razgraničenja između zajedničkog korišćenja dvorišta ili drugih prostorija.

U radnom sporu radnik ima pravo da podnese tužbu sudu protiv poslodavca kojom će na primer tražiti poništaj odluke o nezakonitom prestanku radnog odnosa. Osim ovog zahteva on može postaviti zahtev za reintegraciju u radni odnos (vraćanje u proces rada); isplatu zarade za period u kojem nije radio zbog nezakonite odluke poslodavca ali i da mu poslodavac izvrši uplatu doprinosa nadležnim fondovima penzijskog i invalidskog osiguranja. Ukoliko je sudska odluka, što je inače uobičajeno, glasila na obavezu tuženog - poslodavca da tužioca - izvršnog poverioca vrati u radni odnos, a izvršni poverilac u izvršnom postupku predloži i izvršenje radi naplate naknade zarade koja bi mu pripadala od pravnosnažnosti presude, do vraćanja na rad, onda se postavlja pitanje kako će sud utvrditi tačan iznos neisplaćene zarade a time i iznos neophodan za uplatu nadležnim fondovima penzijskog i invalidskog osiguranja, u slučaju da se stranke ne saglase oko visine.

Sve napred navedeno govori nam u prilog tome da je zakonodavac olako uveo odredbu kojom je zabranio veštačenje u izvršnom postupku.

U pokušaju da razumemo ovakvo opredeljenje zakonodavca pošli smo od načela formalnog legaliteta koje podrazumeva da iz-

vršni sudija ne može menjati izvršnu ispravu. To je potpuno tačno i opravdano ali izvršno pravo podrazumeva i dva izuzetka a to su: određenost i odredljivost, te proširenu pravosnažnost. Određenost je pojam kada je utvrđen tačan iznos na primer duga. Odredljivost je situacija u kojoj sud odlučuje da se radniku moraju isplatiti tri minimalne zarade za period od recimo 1. 1. do 1. 6. 2010. godine ili da se poveriocu isplati prosečna zarada koju je poslodavac isplaćivao u određenom vremenskom periodu. Dakle, u ovakvim slučajevima govorimo o odredljivosti koja je takođe dozvoljena, a za koju nam je neophodna stručna pomoć veštaka.

Po našem uverenju ni ekonomičnost postupka ni načelo efikasnosti ne mogu biti argument za ovako rigidno donetu odredbu, jer je načelo zakonitosti mnogo jače i važnije načelo u sistemu načela izvršnog prava, u odnosu na navedena načela o čemu je već bilo reči u prethodnim poglavljima.

5. Plenidba pokretnih stvari

U slučajevima kada se radi o naplati novčanih potraživanja sud može odrediti nekoliko mogućih sredstava izvršenja. To su: na pokretnim stvarima, na zaradi, na nepokretnosti, prodaja akcija ili udela i tako dalje. U praksi se najčešći oblik naplate potraživanja, kada se radi o potraživanju manjeg obima, sprovodi tako što se prodaju pokretne stvari izvršnog dužnika. Sud ili izvršitelj ove radnje sprovode tako što se postupak odvija u nekoliko faza. Prva faza podrazumeva popis određene stvari u na primer stanu ili poslovnom objektu izvršnog dužnika. Popis stvari predstavlja osnov za založno pravo koje se konstituiše na određenom predmetu. Taj predmet ne može biti prodat, otuđen, uništen niti korišćen od strane izvršnog dužnika. Izvršni dužnik niti treće lice ne mogu raspolagati ovim predmetom i na isti predmet sud ili izvršitelj stavljaju određenu oznaku, nalepnicu iz koje se vidi da je ta stvar popisana.

Prilikom popisa sud odnosno izvršitelj dužan je da naznači i vrednost stvari koja je popisana. Ovo je neophodno zbog toga što izvršni dužnik ali i treća lica moraju da znaju šta je protivmera ukoliko bi se ta stvar otuđila, uništila ili dodatno koristila pa bi izgubila funkcionalnu vrednost. Dakle popisana stvar mora biti i vrednosno određena na bazi tržišnih uslova koji se određuju za eventualnu prodaju takve stvari. Član 83. Zakona o izvršenju i obezbeđenju na-

vodeći izvršne radnje prilikom izvršenja na pokretnim stvarima predviđa popis i procenu, a potom odmah prodaju stvari kao i namirenje izvršnog poverioca od iznosa dobijenog prodajom. Nama se pak čini da je ovde neopravdano ispuštena faza plenidbe. Kada je stvar popisana i procenjena, izvršitelj mora da ovu stvar zapleni. Plenidbi se pristupa samo ukoliko u ostavljenom roku nakon izvršenog popisa i procene pa do plenidbe izvršni dužnik nije namirio svoju obavezu. Plenidba je dakle faza u kojoj se stvar fizički oduzima od izvršnog dužnika i odnosi u sudski ili magacin kojim raspolaže privatni izvršitelj. Tek nakon toga izvršitelj (sudski ili privatni) organizuje javno nadmetanje, vrši prodaju stvari a od dobijenog iznosa namiruje izvršnog poverioca. Ukoliko je iznos duga veći od iznosa ostvarenog prodajom, nakon namirenja glavnog duga, kamate i troškova postupka razlika do ostvarenog iznosa vratiće se izvršnom dužniku. Ukoliko je pak ostvareni iznos manji postupak će se nastaviti.

Da se ne radi o tehničkoj grešci zakonodavca već o suštinskom propustu, govore nam odredbe od čl. 84. do 100. u kojem se razrađuju radnje popisa, procene, prodaje te namirenja.

Kada govori o ovlašćenju i dužnosti izvršitelja zakonodavac u članu 325. stav 1. tačka 7. navodi da je izvršitelj ovlašćen da sprovodi popis, procenu imovine, plenidbu, prodaju pokretne imovine i nepokretnosti. Dakle postoji suštinska razlika između člana 325. i člana 83. jer se u članu 83. plenidba ne spominje, a u članu 325. stav 1. tačka 7. opravdano predviđa.

Po našem uverenju i ovaj nedostatak u Zakonu o izvršenju i obezbeđenju morao bi biti otklonjen tako što bi se u članu 83. kao jedna od radnji prilikom sprovođenja izvršenja uvela i plenidba, a potom u odredbama do člana 100. razradilo i pitanje plenidbe, odgovornosti za postupak plenidbe, prelazak odgovornosti sa izvršnog dužnika na sud odnosno izvršitelja u slučaju propasti stvari od trenutka kada je stvar zaplenjena i slično. Takođe, u slučaju kada je stvar u državini suda postavlja se i pitanje eventualne dobiti koja se može ostvariti kao pripadak zaplenjene stvari ili korist od postojanja predmeta koji je zaplenjen.

VI Umesto zaključka

Definitivnu ocenu o kvalitetu Zakona o izvršenju i obezbeđenju stručna javnost moći će da da tek nakon njegove duže primene u praksi. To se posebno odnosi na odredbe o izvršiteljima koje i predstavljaju najznačajniju izmenu u novom zakonu, ali i na pravne lekove. Prilikom čitanja teksta Zakona kao i njegove dosadašnje primene uočili smo nekoliko nedostataka, koje smo dobro namerno naznačili u ovom radu sa željom da se isti nedostaci otklone ili prevaziđu.

Po našem uverenju, preterano kruta i radikalizovana rešenja nisu uvek dobra i ne daju najbolje moguće rezultate. Zakonodavac mora imati više sluha za specifičnost pojedinih postupaka ili za specifične situacije koje mogu nastati u postupku izvršenja ili obezbeđenja (na primer potreba za odlaganjem). Zato je, po našem uverenju, mnogo bolje da se ta prava prenesu na sudiju koji će uz punu odgovornost, stručnost i savesnost preuzeti na sebe odlučivanje da li su ispunjeni i u kom obimu uslovi za primenu neke odredbe ili ne. Pojedina ograničenja ili uslovljavanja moraju biti fleksibilnija, da bi se ispoštovale makar i retke ali specifične situacije do kojih dolazi u toku samog izvršnog postupka.

Može se uočiti da je Zakon o izvršenju i obezbeđenju, kada je u pitanju sprovođenje izvršenja, taj deo postupka nastojao učiniti što efikasnijim, za šta je po našem uverenju i stvoren osnov. Iz navedenog razloga u nekim zakonskim rešenjima, koja se tiču sprovođenja izvršenja, izostale su odredbe koje bi mogle usporiti postupak i tu mislimo, pre svega, na mogućnost odlaganja izvršenja, kao i mogućnost izjavljivanja pravnog leka u fazi preduzimanja pojedinih izvršnih radnji. Može se zaključiti da je potreba za efikasnošću postupka, pre svega u fazi sprovođenja izvršenja, prevagnula u odnosu na potrebu za zaštitu određenih prava stranaka.

SADRŽAJ

<i>Dr Dragiša B. SLIJEPČEVIĆ</i> UTICAJ ODLUKA USTAVNOG SUDA NA ZAKONODAVNI PROCES U REPUBLICI SRBIJI - - - - -	5
<i>Vida PETROVIĆ ŠKERO</i> ZAKON O PARNIČNOM POSTUPKU I PROPISI O SUDOVIMA - - - - -	19
<i>Jelena BOROVIĆ</i> NOVINE U ZAKONU O PARNIČNOM POSTUPKU ČL. 74-220. - - - - -	34
<i>Lidija ĐUKIĆ</i> NOVINE U ZAKONU O PARNIČNOM POSTUPKU (ČL. 228-366) - - - - -	57
<i>Gordana AJNŠPILER POPOVIĆ</i> NOVINE U ZPP - IV DEO (ČL. 367-436. ZPP) I POSTUPKU U PRIVREDNIM SPOROVIMA - - - - -	76
<i>Aleksandar IVANOVIĆ</i> POSEBNI PARNIČNI POSTUPCI - - - - -	88
<i>Predrag VASIĆ</i> POSEBNI POSTUPCI PROPISANI ZAKONOM O PARNIČNOM POSTUPKU KAO USLOV ZA UBRZANJE GRAĐANSKOG SUDSKOG POSTUPKA I SUĐENJE U RAZUMNOM ROKU - - - - -	103
<i>Prof. dr Zoran IVOŠEVIĆ</i> PARNICE IZ RADNIH ODNOSA I POVODOM KOLEKTIVNIH UGOVORA - - - - -	111